

บทความวิจัย

เรื่อง นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021)

โดย

นางสาว อีรนาฎ หอมสวัสดิ์

รหัสนักศึกษา 05600628

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชีย

ศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021)
ผู้เขียน	นางสาว อีรนาฎ หอมสวัสดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	ดร.เพชรดา ชุนอ่อน
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความขัดแย้งระหว่างไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ส่งผลให้ไต้หวันถูกถอดถอนจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และเพื่อศึกษานโยบายต่างประเทศของไต้หวันหลังการถูกถอดถอนออกจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งระหว่างไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นเริ่มต้นมาตั้งแต่สงครามกลางเมืองในแผ่นดินใหญ่ ท่ามกลางกระแสติงเครียดของสงครามเย็น ไต้หวันจึงถูกดึงเข้าสู่เกมการเมืองระหว่างฝั่งคอมมิวนิสต์และฝั่งเสรีนิยม และได้รับการสนับสนุนต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงการได้เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาหันไปสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนแทนที่ไต้หวัน ไต้หวันก็ถูกกดดันให้พ้นสภาพการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผู้นำของไต้หวันจำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศให้เป็นการทูตแบบเบ็ดเสร็จและการทูตแบบยืดหยุ่นตามลำดับ แต่ภายหลังการประกาศส่งเสริมการแยกตัวเป็นเอกราช ความสัมพันธ์ระหว่างช่องแคบที่ตึงเครียดมากขึ้นก็ทำให้ต้องใช้การทูตแบบตลอดรอดฝั่ง ปรับปรุงความสัมพันธ์ แต่ในปัจจุบัน ไต้หวันได้กลับมาเน้นสนับสนุนเอกราชของตนเอง จึงเลือกใช้นโยบาย New Southbound แทนที่การกระชับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน

คำสำคัญ: ไต้หวัน, นโยบายต่างประเทศไต้หวัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง สถานะในสังคมโลกของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก ดร.เพชรดา ชุนอ่อน อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้นำเสนออย่างสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

นางสาว อธิรนาฏ หอมสวัสดิ์

สารบัญ

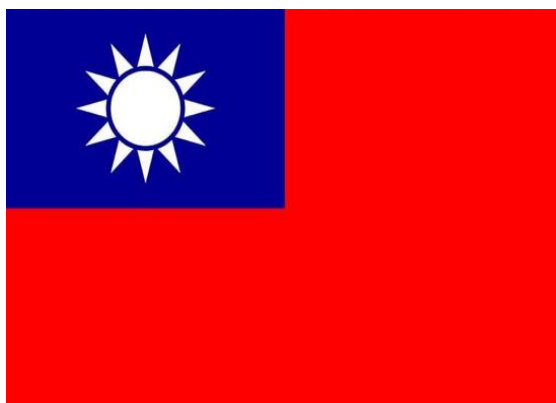
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพ	ง
นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021).....	1
บรรณานุกรม.....	44
ประวัติย่อผู้วิจัย	47

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 : ธงชาติไต้หวัน.....	1
ภาพที่ 2 : แผนที่ไต้หวัน	3
ภาพที่ 3 : หน้าที่ของสภาทั้ง 5	4
ภาพที่ 4 : การแบ่งเขตการปกครองในไต้หวัน.....	4
ภาพที่ 5 : ชุนยัตเซิน ผู้นำการปฏิวัติซินไฮ่.....	6
ภาพที่ 6 : เจียงไคเชค ผู้ทำการสิ้นสุดยุคขุนศึก.....	7
ภาพที่ 7: เหตุการณ์ Marco Polo Bridge Incident	9
ภาพที่ 8: เส้นทางลี้ภัยของรัฐบาลกั๋วหมินตั๋งในสงครามกลางเมืองจีน	11
ภาพที่ 9 : ชาวมาลาโย-โพลีเนเซียน ชนพื้นเมืองดั้งเดิม	12
ภาพที่ 10 : ป้อมปราการของชาวดัตช์ที่สร้างบนเกาะนอกชายฝั่งไถหนาน.....	12
ภาพที่ 11 : ขบวนการทหารญี่ปุ่นขณะเคลื่อนกำลังมายังไต้หวัน.....	13
ภาพที่ 12 : นักเรียนไต้หวันถือธงชาติญี่ปุ่นรับเสด็จจักรพรรดิโชวะ.....	14
ภาพที่ 13 : โรงงานผลิตน้ำตาลในไต้หวัน	15
ภาพที่ 14 : ระบบการศึกษาแบบญี่ปุ่นในไต้หวัน	16
ภาพที่ 15 : การลี้ภัยมายังไต้หวันของเจียงไคเชคและคณะ	17
ภาพที่ 16 : เหตุการณ์จลาจล 228 ค.ศ. 1947	18
ภาพที่ 17 : เจียงจิงกั๋ว บุตรชายเจียงไคเชค.....	22
ภาพที่ 18 : เหตุการณ์จลาจลในเมืองเกาสุง ค.ศ. 1979.....	23
ภาพที่ 19 : หลี่เต็งฮุย ประธานาธิบดีเชื้อสายไต้หวันดั้งเดิมคนแรกของไต้หวัน	26
ภาพที่ 20 : เฉินสุยเปียน ประธานาธิบดีคนแรกที่เกิดจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า	27
ภาพที่ 21 : เฉินสุยเปียนขณะถูกจับกุมข้อหาคอร์รัปชั่น	28
ภาพที่ 22 : หม่าอิงจิว.....	29
ภาพที่ 23 : ไช้อิงเหวิน ประธานาธิบดีหญิงคนแรกของไต้หวัน.....	31

นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งแต่ ค.ศ. 1971-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021)

บทนำ

ภาพที่ 1 : ธงชาติไต้หวัน
ที่มา: <https://pin.it/klujWSu>

นับแต่ที่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ถูกกดดันจนต้องออกจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UN) ใน ค.ศ. 1971 สถานะในสังคมโลกของไต้หวันก็เริ่มคลุ้มคลั่งมานับแต่นั้น แม้ว่าไต้หวันจะยังคงดำรงอยู่ได้โดยมีรัฐบาล ดินแดน ประชากร และอธิปไตยเป็นของตนเอง ซึ่งถือว่ามีองค์ประกอบของรัฐครบถ้วนตามบริบททางกฎหมายระหว่างประเทศก็ตาม แต่สำหรับประเทศที่หันไปสานสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ต้องยอมรับในนโยบายจีนเดียวที่ว่า “ในโลกนี้มีเพียงจีนเดียว และไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน ไม่อาจแบ่งแยกจากจีนได้ เพราะถือเป็นบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน” เป็นผลให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่สามารถมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันไปพร้อมกันได้ อย่างไรก็ตาม ในทางพฤตินัยก็ยังมีอีกหลายประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันอย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ยังคงยึดมั่นในหลักประกัน 6 ประการที่ได้ให้คำมั่นสัญญากับไต้หวันไว้ว่าจะยังคงขายยุทโธปกรณ์ให้แก่ไต้หวันอย่างต่อเนื่อง และรับรองความมั่นคงของไต้หวันไม่ให้ตกอยู่ในอันตรายจากภัยคุกคามใด ๆ ส่วนประเทศที่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันประเทศอื่น ๆ ก็ยังคงมีสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป (Taipei Economic and Cultural Representative Office) ไว้รองรับการติดต่อทำเอกสารและดูแลพลเมืองไต้หวันในต่างแดน ส่วนประเทศที่ยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันกว่า 15 ประเทศก็ยังคงมองว่าไต้หวันยังคงเป็นรัฐที่มีเอกเทศของตนเองแยกออกไปจากสาธารณรัฐประชาชนจีนดั้งเดิม อีกทั้งยังได้พยายามร่วมกันทำหนังสือสนับสนุนให้ไต้หวันได้กลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งขององค์การสหประชาชาติในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 75 อีกด้วย แม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะพยายามทำ

ทุกวิถีทาง ทั้งในรูปแบบข้อเสนออันยั่วเย้าและการกดดันด้วยนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศดังกล่าวและประเทศอื่น ๆ ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันก็ตาม และปัจจุบันทางด้านไต้หวันเองก็ยังคงพยายามอย่างต่อเนื่องในการยื่นคำร้องขอกลับเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แม้จะยังไร้การตอบรับจากองค์การสหประชาชาติ แต่ขณะเดียวกันก็ได้เข้าไปเป็นสมาชิกแบบเต็มตัวกับองค์การนานาชาติและองค์การย่อยอื่น ๆ ถึง 38 องค์การแล้ว นับว่าเป็นแนวโน้มที่ดีต่อไต้หวัน

สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบันของไต้หวันภายใต้การนำของไช้อิงเหวินจากพรรค Democratic Progressive Party (DPP) ก็ได้มีนโยบายแยกตัวเป็นเอกราชและไม่รวมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งยังมีแนวคิด Taiwanization ลดความเป็นจีน เพิ่มความเป็นไต้หวัน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่จำเพาะเจาะจงขึ้นมาให้ต่างจากจีน ซึ่งนโยบายและแนวคิดดังกล่าวก็ได้สร้างความความขัดแย้งกับนโยบายจีนเดียวของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนออกมาประกาศยืนยันว่า จีนจะไม่เปลี่ยนนโยบายที่มีต่อไต้หวัน นั่นหมายความว่า จีนจะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดหากไต้หวันประกาศตัวเป็นเอกราช และจีนยังคงยืนยันที่จะใช้นโยบายรวมชาติกับไต้หวัน

ด้วยเหตุนี้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไต้หวันจึงเป็นสิ่งที่น่าจับตามองเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีนเองต่างก็เป็นมหาอำนาจแห่งเอเชียและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก อีกทั้งการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ของไต้หวันก็ยังสามารถส่งผลโดยตรงต่อสถานะในสังคมโลกของไต้หวัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความขัดแย้งระหว่างไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ส่งผลให้ไต้หวันถูกถอดถอนจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และศึกษานโยบายต่างประเทศของไต้หวัน หลังการถูกถอดถอนออกจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เพื่อให้ทราบถึงนโยบายต่างประเทศของไต้หวันตั้งแต่ ค.ศ. 1971 มาจนถึงช่วงเวลาในปัจจุบัน (ค.ศ. 2021)

โครงการการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของสาธารณรัฐจีน

ภาพที่ 2 : แผนที่ไต้หวัน

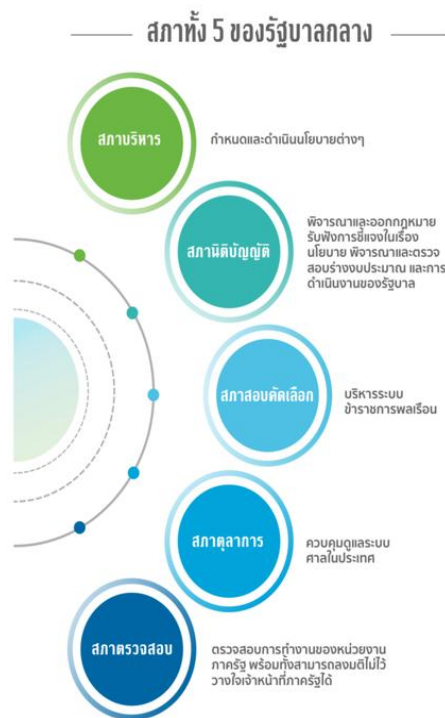
ที่มา: <https://pin.it/6K47bzd>

“สาธารณรัฐจีน” หรือที่รู้จักกันในนามของ “ไต้หวัน” เป็นเกาะหนึ่งที่หากพิจารณาตามลักษณะภูมิศาสตร์ทั้งในด้านของสภาพอากาศ ดินแดน และทรัพยากรธรรมชาติจะถือได้ว่า เป็นเกาะที่แยกตัวเป็นเอกเทศจากสาธารณรัฐประชาชนจีน (John F. Copper, 2020: 4) โดยไต้หวันตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ตะวันตก ระหว่างทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ห่างจากสาธารณรัฐประชาชนจีนประมาณ 160 กิโลเมตร ประกอบด้วยเกาะไต้หวัน ทั้งยังครอบคลุมไปถึงหมู่เกาะเผิงหู (Penghu) จินเหมิน (Kinmen) หม่าจู่ (Matsu) และเกาะต่าง ๆ ในบริเวณโดยรอบมากมาย รวมเป็นพื้นที่ทั้งสิ้นกว่า 36,197 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 23,839,322 คน (World Population Review, 2021) ความหนาแน่นของประชากรอยู่ที่ 674/km² (World Population Review, 2021) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงเป็นอันดับที่ 17 ของโลก (StatisticsTimes, 2020) โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่น และยังมีชาวเขาพื้นเมืองที่สำคัญอีก 14 เผ่า (สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป), 2563)

การเมืองและการปกครอง

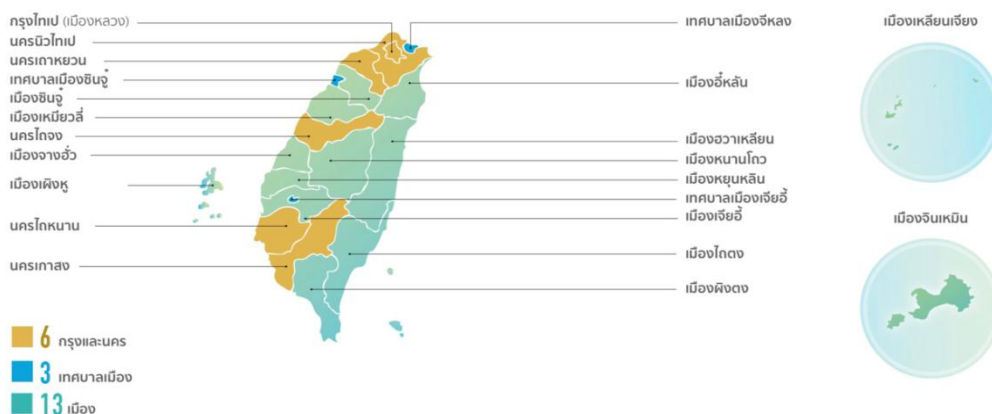
ไต้หวันมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีประธานาธิบดีที่ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนชาวไต้หวันที่มีสิทธิ์เลือกตั้งทั่วประเทศเป็นผู้นำสูงสุด ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และเป็นตัวแทนของไต้หวันในการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศ ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และไม่เกิน 2 สมัยติดต่อกัน รัฐธรรมนูญแห่งไต้หวันที่ใช้เป็นฉบับแรกประกาศใช้ ณ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1947 และปัจจุบันมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญไต้หวันรวมทั้งสิ้น 7 ครั้งใน ค.ศ. 1991, ค.ศ. 1992, ค.ศ. 1994, ค.ศ. 1997,

ค.ศ. 1999, ค.ศ. 2000 และ ค.ศ. 2005 โดยแบ่งระดับการปกครองเป็น 2 ระดับใหญ่ ได้แก่ รัฐบาลส่วนกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น โดยรัฐบาลส่วนกลางประกอบด้วยประธานาธิบดีและสภาทั้ง 5 (yuan) ได้แก่ สภาบริหาร สภานิติบัญญัติ สภาสอบคัดเลือก สภาตุลาการ และสภาตรวจสอบ

ภาพที่ 3 : หน้าที่ของสภาทั้ง 5
ที่มา: ใต้หวันในหนึ่งนาที 2020-2021

ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นประกอบด้วย 6 กรุง 13 เมือง และ 3 เทศบาลเมือง (Jeff Lee, May Tseng, Jim Hwang และคณะ, 2563: 24-30)

ภาพที่ 4 : การแบ่งเขตการปกครองในไต้หวัน
ที่มา: ใต้หวันในหนึ่งนาที 2020-2021

การต่างประเทศ

ไต้หวันเป็นรัฐอธิปไตยและมีความเป็นเอกราช ทั้งยังมีกองกำลังทหารแห่งชาติเป็นของตนเอง ดำเนินกิจการด้านการต่างประเทศด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายสูงสุดของนโยบายการต่างประเทศคือ การสร้างหลักประกันด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการป้องกันประเทศชาติและการพัฒนาในระยะยาว (Jeff Lee, May Tseng, Jim Hwang และคณะ, 2563: 32)

รูปแบบเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของไต้หวันถือเป็นหนึ่งในเศรษฐกิจสำคัญของโลก นอกจากนี้ไต้หวันยังเป็นผู้นำทางด้านอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับโลก และเป็นผู้ผลิตสินค้าหลักในอุตสาหกรรมที่หลากหลายก่อนจะส่งออกจนกลายเป็นผู้นำเข้าและส่งออกรายใหญ่ของโลก และจากข้อมูล ณ เดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 ไต้หวันก็ได้เป็นหนึ่งในประเทศที่มีทุนสำรองระหว่างประเทศมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อประชากร (GDP) อยู่ที่ 25,909 ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจัดอยู่ในอันดับใกล้เคียงกับสวีเดนและโปแลนด์ ในด้านความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อของประชาชนเฉลี่ยต่อบุคคล (PPP) อยู่ในอันดับใกล้เคียงกับสวีเดนและเดนมาร์ก ซึ่งเป็นอันดับที่สูงกว่าญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ สองประเทศชั้นนำแห่งเอเชียตะวันออก (Jeff Lee, May Tseng, Jim Hwang และคณะ, 2563: 50-52)

สภาพสังคม

นับแต่ที่ไต้หวันเปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตย อัตลักษณ์ของชาติก็กลายมาเป็นปัจจัยที่สำคัญ โดยสังคมไต้หวันประกอบด้วย 4 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ ชาวไต้หวันฮกเกี้ยน¹ (Hoklo Taiwanese) ชาวไต้หวันแคะ² (Hakka Taiwanese) ชาวแผ่นดินใหญ่³ (mainlanders) และชาวพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวมลายู-โพลีเนเซียนที่สามารถแบ่งย่อยออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้อีกหลายกลุ่ม เช่น Ami, Atayal, Bunun, Paiwan, Puyama, Rukai, Saisiyat, Tsou และ Yami เป็นต้น โดยกลุ่มดังกล่าวต่างก็มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภาษา และชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งต่อมาก็ถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นอัตลักษณ์ไต้หวันโดยเฉพาะใน ค.ศ. 1990 ก็มีความพยายามในการแสดงเอกลักษณ์ของไต้หวันโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางชาติพันธุ์ อายุ ระดับการศึกษา เพศ และสังกัดพรรค เป็นผลให้อัตราส่วนการแสดงตนเป็นชาวจีนของชาวไต้หวันลดลงเป็นอย่างมาก ในขณะที่การแสดงตนเป็นชาวไต้หวันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ต่อมาเมื่อพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าก้าวขึ้นมามีบทบาทในไต้หวันก็ได้ริเริ่มการสนับสนุนให้ไต้หวัน

¹ ชาวไต้หวันฮกเกี้ยน หมายถึง ผู้ที่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากทางตอนใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน ประเทศจีนก่อน ค.ศ. 1949

² ชาวไต้หวันแคะ หมายถึง ผู้ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนฮั่นอพยพที่กระจายตัวตั้งถิ่นฐานตามมณฑลกว่างตุ้งและมณฑลฝูเจี้ยน ก่อนจะอพยพมายังไต้หวันก่อน ค.ศ. 1949

³ ชาวแผ่นดินใหญ่ หมายถึง ผู้ที่พ่อแม่หรือปู่ย่าตายายอพยพมายังไต้หวันเมื่อไม่นานมานี้ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงปลายทศวรรษ 1940

แยกตัวเป็นอิสระจากจีนโดยสิ้นเชิง และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและกลุ่มสนับสนุนเอกราชในไต้หวันและต่างประเทศยังได้พยายามส่งเสริมกระบวนการ Taiwanization ในช่วง ค.ศ. 2000-2008 อีกด้วย โดยสาระสำคัญของ Taiwanization ไม่ได้เน้นแค่เพียงแต่วัฒนธรรมที่โดดเด่นของ Hoklo เท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมร่วมกันของชาวไต้หวัน ชาวจีน และวัฒนธรรมอื่น ๆ ในสังคมไต้หวัน (Shun-Chih Sun, 2010: 140-155)

จุดเริ่มต้นของ “สาธารณรัฐจีน”

สถานการณ์ทางการเมืองในจีนช่วงทศวรรษ 1920-1950

ภาพที่ 5 : ซุนยัตเซน ผู้นำการปฏิวัติซินไฮ่

ที่มา: <https://pin.it/7DHWAA4>

หลังจากการปฏิวัติซินไฮ่ (Xinhai Revolution) เพื่อโค่นล้มราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1911 โดยมีซุนยัตเซน (Sun Yat-sen) เป็นผู้นำก็ได้นำไปสู่การสิ้นสุดของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีมานานกว่า 2000 ปีของจีน ก่อนจะสถาปนาสาธารณรัฐจีนได้เป็นผลสำเร็จใน ค.ศ. 1912 แต่ภายหลังจากที่ปฏิวัติสำเร็จได้ไม่นาน จีนก็ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นผู้นำที่ต้องการแย่งชิงอำนาจกัน โดยมีหยวนซื่อไช่ (Yuan Shi-kai) อดีตขุนศึกผู้ร่วมทำการปฏิวัติซินไฮ่กับซุนยัตเซนเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเป็นเวลา 82 วันก่อนจะเสียชีวิตลงด้วยโรคโลหิตเป็นพิษใน ค.ศ. 1916 (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2557: 22) และหลังจากนั้นจีนก็เข้าสู่ช่วงของยุคขุนศึก (Warlord Era) ใน ค.ศ. 1916-1928 เกิดการแบ่งแยกเป็นเหนือ-ใต้ภายในประเทศภายใต้การปกครองของขุนศึกมณฑลต่าง ๆ สร้างความเสียหายมหาศาลแก่ผืนแผ่นดินจีนและนำมาซึ่งความทุกข์ร้อนของประชาชนจีนในทุกหย่อมหญ้า พรรคกั๋วหมินตั่ง (Kuo Min Tang; KMT) เองก็ต้องจำยอมร่วมมือกับสหภาพโซเวียตและพรรคคอมมิวนิสต์จีน จนในที่สุดในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1926 หลังจากเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-shek) ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ เจียงไคเช็คก็ได้นำทหารกว่า 90,000 นาย บุกรุกเหนือแล้วแยกออกเป็น 3 กองกำลังโจมตีมณฑลหู

หนาน (Hunan) มณฑลเจียงซี (Jiangxi) และมณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) จนได้รับชัยชนะ อังกฤษจึงพิจารณาการรับรองรัฐบาลของพรรคกั๋วหมินตั๋งให้เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องของจีนและส่งทูตมาเจรจากับรัฐบาลต่างประเทศของพรรคกั๋วหมินตั๋ง การกระทำดังกล่าวทำให้เจียงไคเช็คหมายให้อังกฤษกลายมาเป็นพันธมิตรใหม่ของตนแทนพันธมิตรจ่ายอมอย่างสหภาพโซเวียต ต่อมาพรรคกั๋วหมินตั๋งก็บุกยึดปักกิ่ง (Beijing) ได้สำเร็จในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ.1928 เจียงไคเช็คจึงประกาศจัดตั้งพรรคกั๋วหมินตั๋งให้เป็นรัฐบาลของประเทศจีน โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่หนานจิง (Nanjing) ต่อมาในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1928 ภายหลังการประกาศนำแมนจูเรียเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลหนานจิงก็ถือเป็นการสิ้นสุดยุคขุนศึกมานับแต่นั้น (ประจักษ์ เป๊ะสกุล, 2548: 111-139)

ภาพที่ 6 : เจียงไคเช็ค ผู้ทำการสิ้นสุดยุคขุนศึก

ที่มา: <https://pin.it/38DLGbw>

แม้รัฐบาลพรรคกั๋วหมินตั๋งจะประสบความสำเร็จในการรวมประเทศและยุติยุคขุนศึกให้สิ้นสุดลง แต่ก็ต้องประสบปัญหามากมายจากภัยคุกคามของจักรวรรดินิยม ขณะเดียวกันก็ยังคงคอยกวาดล้างคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ แม้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party; CCP) จะเคยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพรรคกั๋วหมินตั๋งใน ค.ศ 1923 เนื่องจากขุนยัตเซนเล็งเห็นประโยชน์จากการเติบโตอย่างรวดเร็วของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีกำลังสำคัญเป็นแรงงาน ชาวนา และมวลชน (รัตนภรณ์ เหล่ายิ่งเจริญ, 2553: 49) จึงส่งสาสน์ไปยังสหภาพโซเวียตให้สนับสนุนการปฏิวัติในจีน (ประจักษ์ เป๊ะสกุล, 2548: 118) ทั้งสองพรรคจึงจำต้องร่วมมือกัน แต่ก็เป็นการร่วมมือที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เนื่องด้วยพรรคกั๋วหมินตั๋งเองก็กลัวว่านโยบายการต่อสู้ทางชนชั้นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอาจนำมาซึ่งการปฏิวัติประเทศในภายหลัง ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนเองก็หวั่นใจในอิทธิพลการคอร์รัปชั่นที่อาจแพร่หลายมาสู่สมาชิกของพรรคตน จนกระทั่งเมื่อขุนยัตเซนถึงแก่อนิจกรรม เจียงไคเช็คก็เริ่มกวาดล้างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อย่างโหดเหี้ยมเพื่อรับเงินทุนสนับสนุนจากนายทุน และปราบปรามไม่ให้เกิดการปฏิวัติจากลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นผลให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ถูกจับและถูกสังหารเป็นจำนวนมากจนต้องถอยฐานที่มั่นจากตัวเมืองไปสู่ชนบท และเลือก

ชนบทเป็นฐานที่มั่นในการก่อตั้งกองกำลังสู้รบกับรัฐบาลของเจียงไคเช็คในเวลาต่อมา โดยมีชวานาเป็นกำลังสำคัญ (รัตนภรณ์ เหล่ายิ่งเจริญ, 2553: 49)

พรรคคอมมิวนิสต์อาศัยช่วง ค.ศ. 1928-1931 สะสมกองกำลังอยู่ในชนบท เริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ จากนั้นก็พัฒนาขึ้นมาจนกลายเป็นกองกำลังติดอาวุธ ก่อนจะก่อการจลาจลตามเมืองต่าง ๆ ซึ่งในการเข้าโจมตีแต่ละครั้งก็จะมีเจียงไคเช็คคอยส่งทหารท้องถิ่นนั้น ๆ มาสกัดกั้นและยึดเมืองกลับคืนดังเดิม พรรคคอมมิวนิสต์จึงต้องกลับไปฝึกอบรมและเปลี่ยนยุทธวิธีใหม่อยู่ตลอด ต่อมาเหมาเจ๋อตง (Mao Ze-dong) ก็ได้ใช้นโยบายปฏิรูปที่ดินโดยประกาศว่ารัฐบาลประชาธิปไตยแผนใหม่จะใช้มาตรการยึดที่ดินของชวานาที่ร่ำรวยมาแจกจ่ายแก่ชวานาที่ยากจนหรือชวานาที่ไม่มีที่ทำกิน เพื่อดึงดูดแรงสนับสนุนจากชวานา และเลือกใช้วิธีการรบแบบกองโจร (Guerrilla warfare) พร้อมทั้งใช้จิตวิทยาการเมืองเข้ามาช่วยในการสร้างระเบียบวินัยที่ดีให้แก่ทหารชวานา ขณะเดียวกันก็อบรมให้ทหารคอมมิวนิสต์ดั้งเดิมรู้สึกเป็นพวกเดียวกันกับชวานาและต่อสู้แทนประชาชนที่เป็นพวกเดียวกัน ส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของทหารคอมมิวนิสต์ เนื่องจากทหารเป็นพวกเดียวกับประชาชน ประชาชนก็จะให้การสนับสนุนทหารก่อเกิดเป็นภาพลักษณ์ดังกล่าว ทหารของกองทัพคอมมิวนิสต์เป็นมิตรกับประชาชน ซึ่งตรงกันข้ามกับทหารฝั่เจียงไคเช็ค เมื่อกองทัพของคอมมิวนิสต์เริ่มแข็งแกร่งขึ้น ในการล้อมปราบคอมมิวนิสต์ของพรรคกั๋วหมินต้งในแต่ละครั้งจึงจำต้องทุ่มกำลังทหารและยุทธโศปกรณ์อย่างสูง แม้จะเพิ่มงบประมาณอย่างมากและต้องเปลี่ยนไปใช้กองกำลังจากส่วนกลางที่ดีที่สุดในจีนมาปราบปราม แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะกองทัพของคอมมิวนิสต์ได้โดยเด็ดขาด ขณะเดียวกันฝั่ของคอมมิวนิสต์ก็ยังคงทำการทำทลายอำนาจของรัฐบาลเจียงไคเช็คอย่างต่อเนื่องด้วยการออกเงินตราเป็นรูปคาร์ลมาร์กซ์และเลนิน ทั้งยังมีดวงตราไปรษณีย์เป็นของตนเอง ต่อมาในระหว่าง ค.ศ. 1928-1930 กลุ่มคอมมิวนิสต์ก็ได้ดำเนินการสร้างพรรคขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานของระบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ เน้นปรับปรุงยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การสร้างฐานที่มั่น และการปรับปรุงกำลังพล โดยในช่วงแรกจะเน้นปลุกฝั่ความมัธยัสถ์ให้บังเกิดในหมู่ทหารคอมมิวนิสต์ทุกคน และจัดตั้งสมาคมลับของกรรมกร ชวานา นักเรียน นักศึกษา และองค์กรสตรีต่าง ๆ เพื่อให้พรรคคอมมิวนิสต์ได้สร้างเครือข่ายและสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ดาวแดงเป็นแหล่งกระจายข่าวสารการเคลื่อนไหวของพรรคและเป็นสื่อกลางในการประสานงานได้อย่างรวดเร็ว และใน ค.ศ. 1934 พรรคคอมมิวนิสต์ก็สามารถขยายเขตการปกครองได้กว่า 300 อำเภอ ซึ่งมีประชากรราว 30-40 ล้านคน (ศักดิ์ศรี พิณทอง, 2540: 20-27)

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1935 ขณะที่รัฐบาลกั๋วหมินต้งกำลังพยายามปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างหนัก รัฐบาลญี่ปุ่นก็ถือโอกาสเข้ายึดและขยายพื้นที่ในจีนอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลกั๋วหมินต้งกลับไม่ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง เนื่องด้วยเห็นว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่อันตรายต่อประเทศมากกว่า เป็นผลให้ประชาชนจีนจำนวนหนึ่งเกิดความไม่พอใจ ขณะที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กลับออกแถลงการณ์ให้ชาวจีนทุกคนร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่น พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงได้รับความนิยมจากประชาชนจีนอย่างล้นหลาม และในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1935 นักศึกษามหาวิทยาลัยปักกิ่งทั้งหลายพันคนก็ได้ออกมาเดินขบวนร่วมกับนักเรียนและ

ประชาชนในกรุงปักกิ่งเพื่อสนับสนุนแถลงการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ พร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลกั๋วหมินตั้ง ยุติสงครามภายในกับคอมมิวนิสต์ แต่รัฐบาลกั๋วหมินตั้งก็ยังคงไม่ใส่ใจและเดินหน้าต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ ต่อ จนวนวันที่ 12-15 ธันวาคม ค.ศ. 1936 นายพลจางเสวียเหลียง (Zhang Xue-liang) ก็ได้ทำการก่อ รัฐประหารซีอาน (Xian Incident) เรียกร้องให้เจียงไคเช็คยุติการปราบปรามคอมมิวนิสต์และหันไปจับมือกัน ผลักดันญี่ปุ่นออกไปจากแผ่นดินจีน แต่เจียงไคเช็คก็ยังคงไม่ตกลงในข้อเสนอดังกล่าว ก่อนจะได้รับการปล่อย ตัวในอีก 10 วันถัดมา จนในที่สุดเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1937 ญี่ปุ่นได้สร้างสถานการณ์ ณ สะพานมาร์โค โปโลจนเกิดเหตุการณ์ Marco Polo Bridge Incident โดยญี่ปุ่นแสร้งว่าจะขอเข้ามาค้นหาทหารญี่ปุ่นที่หาย ตัวไปในเมืองหวั่นผิง (Wan-ping) แต่ทหารกั๋วหมินตั้งกองพล 29 ไม่ยินยอมจนเกิดการปะทะขึ้นกับทหารญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงถือโอกาสข้ามสะพานเข้ามาและเริ่มต่อสู้กันอย่างเป็นทางการจนทหารปักกิ่งเป็นฝ่ายแพ้ จากนั้นญี่ปุ่นก็ยกกองกำลังเข้ายึดครองกรุงปักกิ่งทันที เจียงไคเช็คจึงจำยอมเป็นแนวร่วมครั้งที่ 2 กับพรรค คอมมิวนิสต์จีนทำสงครามต่อต้านกับญี่ปุ่น (ศักดิ์ศรี พิณทอง, 2540: 42-43)

ภาพที่ 7: เหตุการณ์ Marco Polo Bridge Incident

ที่มา: <https://pin.it/3VpX8Mw>

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงพร้อมกับการเสื่อมอำนาจของรัฐบาลญี่ปุ่น ความขัดแย้งระหว่าง พรรคกั๋วหมินตั้งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็กลับมาปะทุขึ้นอีกครั้ง โดยทั้งสองพรรคพยายามแย่งชิงกันเข้ายึด ดินแดนเพื่อปลดอำนาจของญี่ปุ่นและแย่งเสปียงพร้อมทั้งอาวุธของกองทหารญี่ปุ่น แต่รัฐบาลเจียงไคเช็คก็เป็น ฝ่ายได้เปรียบ เนื่องจากนายพลดักลาส แม็คอาเธอร์ (General Douglas MacArthur) ผู้บัญชาการกองทัพ พันธมิตรประจำภาคพื้นเอเชียได้มอบหมายให้เจียงไคเช็คเป็นผู้รับการยอมแพ้ของกองทหารญี่ปุ่นในดินแดนจีน ได้หัวัน และอินโดจีนทางเหนือ โดยที่สหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการลำเลียงกำลังพลทาง อากาศให้กับกองทหารของเจียงไคเช็ค และญี่ปุ่นเองก็ให้ความร่วมมือในการมอบอาวุธให้แก่ฝ่ายรัฐบาลเจียง ไคเช็คเป็นอย่างดี รัฐบาลคณะชาติของเจียงไคเช็คจึงสามารถเขาคควบคุมบริเวณเมืองใหญ่ ๆ ที่สำคัญและ ศูนย์กลางคมนาคมในภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้ได้ ในขณะที่กองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จำต้อง

ถอยร่นกลับไปในเขตชนบท ต่อมาเจียงไคเช็คก็หันกลับมาสานต่อนโยบายการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีน จนสถานการณ์ภายในประเทศมีแนวโน้มเข้าสู่สงครามกลางเมือง สหรัฐอเมริกาจึงพยายามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย จนเจียงไคเช็คยินยอมที่จะเจรจากับพรรคคอมมิวนิสต์ ก่อนจะตกลงกันอยู่ยาวนานถึง 43 วัน และในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 เหมาเจ๋อตงและเจียงไคเช็คจึงร่วมลงนามในข้อตกลงชั่วคราว โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยอมถอนกำลังทหารออกจากเขตปลดแอก 3 เขต และยอมลดกำลังทหาร 2 กองพล ซึ่งเท่ากับ 1 ใน 10 ของ กองกำลังที่มีอยู่ ส่วนทางพรรคกั๋วหมินต๋งจะยอมให้ตัวแทนของทั้งพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคการเมืองอื่น ๆ เข้าร่วมการประชุมเพื่อปรึกษาปัญหาทางการเมืองร่วมกันในฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1945 แต่พรรคกั๋วหมินต๋งกลับ นำคู่มือปราบปรามคอมมิวนิสต์เข้ามาแจกให้แก่ผู้ร่วมประชุมครั้งนั้น นำไปสู่การประกาศตนเป็นศัตรูกับพรรคคอมมิวนิสต์อีกครั้งหนึ่ง และในขณะเดียวกันพรรคกั๋วหมินต๋งก็ยังคงทำการเคลื่อนไหวโจมตีฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่เป็นนิจ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสองพรรคจึงยังคงดำเนินต่อไป สหรัฐอเมริกาพยายามเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งนี้โดยการส่งพลเอกจอร์จ ซี มาร์แชล (General George C. Marshall) มาเยือน ประเทศจีนในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1945 ก็สามารถเจรจาให้ทั้ง 2 พรรคจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางการเมืองและเจรจากรหยุดยิงได้สำเร็จในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1946 และกลับประเทศไป แต่ภายหลังจากนายพล มาร์แชลเดินทางกลับ พรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็กลับมาขัดแย้งกันอีกครั้ง

การปะทะเกิดขึ้นอีกครั้งในเดือนเมษายน ค.ศ. 1946 ทำให้มติของที่ประชุมสภาที่ปรึกษาทางการเมือง ประสบความล้มเหลว และแล้วในวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ. 1946 เจียงไคเช็คก็ได้ยื่นคำขาดต่อพรรคคอมมิวนิสต์ ให้ถอนกำลังทหารทั้งหมดจากฐานที่มั่นในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกไป ซึ่งคำพูดดังกล่าวก็ได้กลายเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้น เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์เองก็ไม่สามารถที่จะยอมรับข้อเรียกร้องนี้ได้และก็พร้อมที่จะทำสงคราม นับแต่นั้นตลอดช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน ค.ศ. 1946 กองทัพของเจียงไคเช็คก็ระดมกำลังกันกว่า 196 กองเข้ายึดดินแดนของพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งในภาคเหนือและภาคกลางราว 174,000 ตารางกิโลเมตร แต่การควบคุมพื้นที่ขนาดใหญ่ก็ทำให้เกิดปัญหาตามมา เจียงไคเช็คจึงเปลี่ยนมาใช้วิธีการทุ่มกำลังบุกเป็นแห่ง ๆ แทนการบุกรุกด้านของแนวรบ แม้สถานการณ์จะค่อนข้างเลวร้าย แต่โจวเอินไหล (Zhou En-lai) จากพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ยังพยายามที่จะตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาจัดตั้งสภาแห่งรัฐขึ้นใหม่ แต่เจียงไคเช็คไม่สนใจ ทั้งยังเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติขึ้นที่หนานจิงในวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 โดยมีเพียงพรรคฝ่ายขวาสุดเข้าร่วมการประชุมเพื่อเสนอรัฐธรรมนูญใหม่ที่จะถูกประกาศใช้ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1947 โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีหลักการของลัทธิไตรราชูร์ เป็นรากฐานหลักปรัชญาของรัฐ ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ก็พยายามทักท้วงแต่ก็ไม่เป็นผล ต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์จึงเริ่มเปิดฉากโจมตีก่อนเป็นครั้งแรกที่เจิ้งโจว (Zhengzhou) ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 1947 โดยครั้งนั้น เจียงไคเช็คเองก็ได้เดินทางมาบัญชาการทหารด้วยตนเอง แต่ผลปรากฏว่ากองทัพของกั๋วหมินต๋งเป็นฝ่ายแพ้ ทั้งยังต้องเสียกำลังทหารไปอีกถึง 470,000 นาย นับเป็นการทำลายขวัญกำลังใจของกองทัพกั๋วหมินต๋งเป็นอย่างมาก และพรรคคอมมิวนิสต์ก็เริ่มพลิกมาเป็นฝ่ายได้เปรียบ

หลังจากนั้นทั้งสองพรรคต่างก็ทำสงครามกันอยู่บ่อยครั้ง และผลก็มักจะเป็นฝ่ายของกองทัพก๊กมินตั๋งที่พ่ายแพ้และต้องสูญเสียกำลังทหารเป็นจำนวนมากอยู่ทุกครั้ง จนในที่สุดเมื่อสถานการณ์เข้าขั้นวิกฤติ และเจียงไคเช็คมองไม่เห็นลู่ทางในการชนะจึงได้ออกแถลงการณ์เจรจาสันติภาพกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1949 แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนให้การปฏิเสธ กลุ่มสันติภาพภายในพรรคก๊กมินตั๋งจึงเรียกร้องให้เจียงไคเช็คลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1949 แล้วให้หลี่จงเหริน (Li Zong-ren) รองประธานาธิบดีรักษาการแทนและให้พยายามติดต่อขอเจรจากับเหมาเจอตง แต่ไม่ปรากฏผลสำเร็จ เนื่องด้วยเหมาเจอตงเห็นวาทสถานการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์กำลังได้เปรียบเป็นอย่างมากและไม่เห็นประโยชน์อันใดที่จะต้องประนีประนอมด้วย จนในที่สุดเมื่อวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1949 เหมาเจอตงก็ออกคำสั่งให้กองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนข้ามแม่น้ำแยงซีจนสามารถบุกยึดหนานจิงได้ภายใน 3 วัน จนรัฐบาลคณะชาติจำต้องหนีจากหนานจิงมาวางโจว (Guangzhou) จากนั้นเหมาเจอตงก็เคลื่อนทัพเข้าปักกิ่ง และประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ส่วนรัฐบาลคณะชาติก็ยังคงหนีอย่างต่อเนื่องโดยหนีจากวางโจวมายังฉงชิ่ง (Chongqing) ในวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ก่อนจะต้องย้ายหนีอีกครั้งจากฉงชิ่งไปยังเฉิงตู (Chengdu) และสุดท้ายก็อพยพไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น ณ เกาะไต้หวันในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ภายใต้กองกำลังคุ้มครองของทหารสหรัฐอเมริกา (ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์, 2551: 130-141)

ภาพที่ 8: เส้นทางลี้ภัยของรัฐบาลก๊กมินตั๋งในสงครามกลางเมืองจีน
ที่มา: <https://saihistory.blogspot.com/2019/08/blog-post.html>

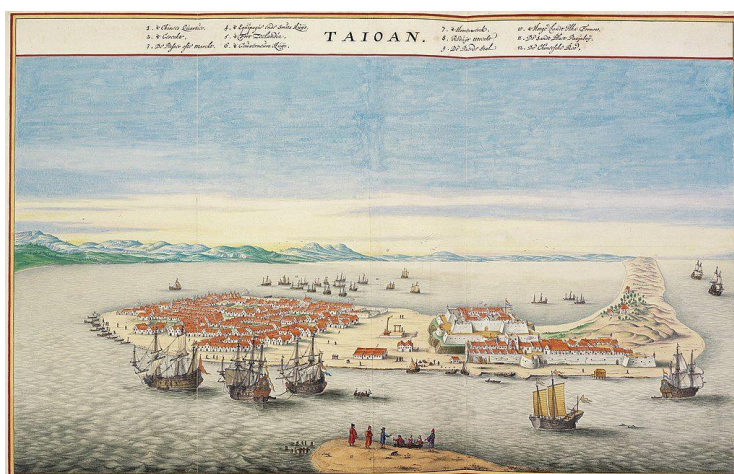
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของเกาะไต้หวัน

ภาพที่ 9 : ชาวมาลาโย-โพลีเนเซียน ชนพื้นเมืองดั้งเดิม

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_7326

เดิมเกาะไต้หวันเป็นเพียงเกาะหนึ่งที่ตั้งอยู่ในทะเลจีนใต้ ไม่ได้มีความสำคัญใดนอกเหนือจากการเป็นแหล่งหาปลาของชาวประมงและแหล่งซ่อมแซมของโจรสลัด โดยมีชาวมาลาโย-โพลีเนเซียนเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ถูกค้นพบครั้งแรกโดยชาวโปรตุเกส ชาวตะวันตกกลุ่มแรกที่แล่นเรือมายังตะวันออกของเกาะไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1544 พร้อมทั้งขนานนามเกาะแห่งนี้ว่า “ฟอร์โมซา” (Ilha Formosa) ส่วนคำว่า “ไต้หวัน” นั้นน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “Tyawan” ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมืองของชาวมาลาโย-โพลีเนเซียน ต่อมาในระหว่าง ค.ศ. 1626-1644 ก็เริ่มมีชาวสเปนเข้ามายึดครองตอนเหนือของเกาะไต้หวัน ก่อนจะถูกชาวดัตช์จากบริษัทอินเดียตะวันออก (VOC) ขับไล่ออกไปใน ค.ศ. 1644 หลังจากนั้นชาวดัตช์ก็เริ่มทำให้ไต้หวันกลายเป็นดินแดนที่มีความสำคัญในฐานะแหล่งส่งออกน้ำตาล เนื้อกวาง เขากวาง รวมถึงพืชที่ใช้ทำเครื่องหวายแก่จีน เพื่อแลกเปลี่ยนกับผ้าไหม เครื่องถ้วยชาม ยารักษาโรค และทองคำ ขณะเดียวกันก็ใช้ไต้หวันเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนทองคำและเงินกับญี่ปุ่น รวมถึงเครื่องเทศจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย

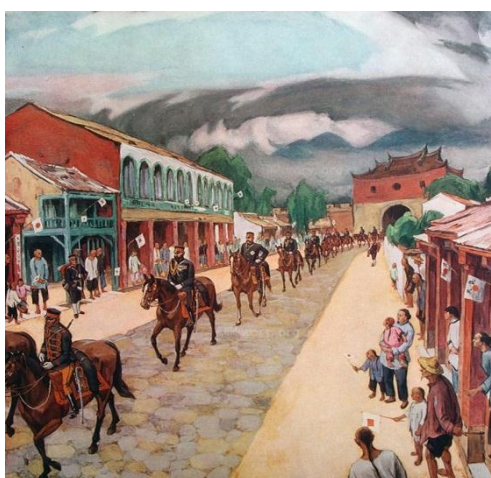

ภาพที่ 10 : ป้อมปราการของชาวดัตช์ที่สร้างบนเกาะนอกชายฝั่งไถหนาน

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_48092

หลังจากนั้นชาวต่างชาติก็ยึดครองไต้หวันอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งซึ่งเป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ จากนั้นจึงถูกชาวจีนบางส่วนที่ลี้ภัยมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ร่วมมือกับชาวพื้นเมืองไต้หวันขับไล่ชาวต่างชาติออกไปใน ค.ศ. 1662 โดยมี เจิ้ง เจิงกง (Zheng Cheng-gong) หรือ คอซิงก้า (Koxinga) เป็นผู้นำคนสำคัญ ต่อมาใน ค.ศ. 1683 ราชสำนักชิงได้ผนวกไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ภายใต้การควบคุมของข้าหลวงประจำมณฑลฝูเจี้ยน โดยในระยะแรกราชวงศ์ชิงได้พยายามออกกฏระงับการอพยพมาตั้งถิ่นฐานยังเกาะไต้หวันของชาวจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อป้องกันการขยายอำนาจของชาวจีน โดยเฉพาะขุนนางที่ยังจงรักภักดีต่อราชวงศ์หมิง แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1732-1740 ราชสำนักชิงก็ได้ผ่อนปรนนโยบายและยกเลิกข้อห้ามดังกล่าวไป แต่กระนั้นราชสำนักชิงก็ยังคงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อไต้หวันมากนักจนกระทั่ง ค.ศ. 1841-1842

ภายหลังจากการพ่ายแพ้ของจีนในสงครามฝิ่น ประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ทั้งอังกฤษ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และฝรั่งเศส ต่างก็ให้ความสนใจไต้หวันมากขึ้น เนื่องด้วยชัยภูมิของไต้หวันนั้นดี สามารถใช้เป็นสถานีการค้าหรือท่าเรือได้ อีกทั้งชาติตะวันตกเหล่านั้นยังต้องการใช้ไต้หวันเป็นสถานีการทำเหมืองถ่านหิน แหล่งส่งออกข้าวและน้ำตาลขนาดใหญ่ที่ค้าขายกับจีนและญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1895 ราชสำนักชิงจึงสถาปนาไต้หวันเป็นมณฑลที่ 22 ของจีน พร้อมให้ความสำคัญกับไต้หวันมากขึ้นในฐานะประตูสู่ทะเลจีนใต้และดินแดนป้องกันมณฑลชายฝั่ง 7 มณฑลของจีน โดยมี หลิว หมิงฉวน (Liu Ming-chuan) เป็นข้าหลวงประจำมณฑลคนแรกคอยทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้ไต้หวันถูกรุกรานจากชาติตะวันตก นอกจากนี้เขายังเป็นผู้วางรากฐานและพัฒนาไต้หวันสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว โดยดำเนินการปฏิรูปการจ้ดเก็บภาษี จัดการศึกษาแบบตะวันตก สร้างรถไฟเชื่อมระหว่างเมืองจีหลงและเมืองซินจู๋ วางระบบไปรษณีย์ และโทรเลข (ศิลปวัฒนธรรม, 2563) ต่อมาใน ค.ศ. 1894-1895 เกิดสงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่น โดยมีญี่ปุ่นเป็นฝ่ายชนะ ไต้หวันจึงตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นตามหลักสนธิสัญญาชิโมโนเซกิ และสิ้นสุดการเป็นมณฑลหนึ่งของจีน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและนำไปสู่การพัฒนาการความเป็นชาติของไต้หวัน

ภาพที่ 11 : ขบวนทหารญี่ปุ่นขณะเคลื่อนกำลังมายังไต้หวัน

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_48092

ไต้หวันและพัฒนาการสู่ความเป็นชาติภายใต้การปกครองของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น

หลังจากราชสำนักชิงสูญเสียอำนาจในการปกครองไต้หวันให้แก่จักรวรรดิญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1895 ญี่ปุ่นก็ได้ปกครองไต้หวันต่อมาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี (ค.ศ. 1895-1945) โดยเริ่มแรกญี่ปุ่นนั้นได้ทำการปกครองไต้หวันอย่างเข้มงวดและมักมีการใช้ความรุนแรง เป็นผลให้มีชาวจีนอพยพกลับสู่แผ่นดินใหญ่กว่า 6,000 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรไต้หวันในขณะนั้น และบางส่วนก็รวมกลุ่มกันเป็นผู้ต่อต้านชาวไต้หวันหรือที่เรียกว่า โจกรบฏ ก่อนจะถูกกองทัพญี่ปุ่นสังหารและใช้การปกครองที่เข้มงวดเข้าจัดการไม่ให้เกิดการต่อต้านได้อีกใน ค.ศ. 1902 (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 20-21) จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นยังได้ประกาศหลักการแสดงเจตจำนงในการพยายามให้ประชาชนในไต้หวันได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกับชาวญี่ปุ่น ซึ่งหลักการดังกล่าวได้นำมาซึ่งความเป็นเอกภาพทางสังคมของไต้หวันที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยมีลักษณะดังนี้

1) การให้สัญชาติญี่ปุ่นแก่ประชาชนไต้หวัน และอนุญาตให้ประชาชนไต้หวันที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นสามารถอพยพออกจากไต้หวันได้ภายในระยะเวลา 2 ปี ปรากฏว่ามีเพียง 1 ใน 4 ของจำนวนประชากรขณะนั้นเท่านั้นที่ประสงค์อพยพกลับไปยังแผ่นดินใหญ่ ขณะที่ 3 ใน 4 ของประชากรที่เหลือเลือกที่จะอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ไต้หวันในขณะนั้นจึงเหลือเพียงแต่ผู้ที่มีอุดมการณ์ร่วมกันกับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น (เมฆพัต อีสสระสงคราม, 2548: 36-38)

2) การบังคับให้ประชาชนไต้หวันแสดงความจงรักภักดีต่อจักรวรรดิญี่ปุ่นและองค์จักรพรรดิ การกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างศูนย์กลางทางอำนาจขึ้น ช่วยลดทอนการยึดโยงกับระบบครอบครัว สมาคม หรือกลุ่มเคลื่อนไหวของชาวไต้หวันดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็ช่วยผลักดันให้ชาวไต้หวันดั้งเดิมเข้าสู่ระบบการเป็นสมาชิกโดยตรงของรัฐ และแก้ไขปัญหาการแบ่งแยกทางสังคมระหว่างประชาชนในไต้หวัน ชาวไต้หวันดั้งเดิมจึงเริ่มพัฒนาความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น (เมฆพัต อีสสระสงคราม, 2548: 38-39)

ภาพที่ 12 : นักเรียนไต้หวันถือธงชาติญี่ปุ่นรับเสด็จจักรพรรดิโชวะ

ที่มา: <https://www.arsomsiam.com/wp-content/uploads/2019/06/Japantaiwan8.jpg>

3) การสร้างระบบกฎหมายที่เข้มงวดเพื่อบังคับใช้กับชาวไต้หวันดั้งเดิมและการจัดรูปแบบการปกครองที่เข้มงวดในส่วนภูมิภาค การกระทำดังกล่าวทำให้ลดการต่อต้านจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นและการก่อกบฏของประชาชนในไต้หวัน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ชาวไต้หวันดั้งเดิมเข้าถึงโอกาสในการเลือกตั้งผู้นำระดับท้องถิ่น จนชาวไต้หวันดั้งเดิมมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นการปกครองส่วนท้องถิ่นและมีเครือข่ายในการเมืองระดับท้องถิ่นในระดับที่ดีจนส่งผลมาถึงปัจจุบันที่จะเห็นได้ว่า การเมืองระดับท้องถิ่นของไต้หวันนั้นมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก (เมฆพัต อีสสระสงคราม, 2548: 39-41)

4) การมุ่งเน้นยกระดับเศรษฐกิจของไต้หวันในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านเกษตรกรรม จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการจัดการปัญหาที่ดินและปฏิรูปการเกษตรที่ล่าช้า จนทำให้ภาคเกษตรกรรมของไต้หวันก้าวไกลมากยิ่งขึ้น จนใน ค.ศ. 1937 ไต้หวันกลายเป็นผู้ผลิตน้ำตาลมากที่สุดลำดับที่ 7 ของโลก ด้านอุตสาหกรรม จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นก็ได้ทำให้ไต้หวันกลายเป็นฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นภายใต้การควบคุมของกลุ่มไชบัตสึ (Zaibatsu) นอกจากนี้ทางด้านการเงิน จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นได้ทำการจัดระบบมาตรฐานการเงิน รวมถึงมาตราชั่ง ตวง วัดที่เกี่ยวข้องกับการค้าในไต้หวันให้มีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งยังคอยควบคุมสถาบันสินเชื่อและออมทรัพย์ต่าง ๆ ในไต้หวัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นผลให้ไต้หวันต้องพึ่งพิงทางการเงินกับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในรูปแบบดั้งเดิมของประชาชนไต้หวันเริ่มสูญสลายลง และจำกัดอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำในสังคมดั้งเดิมและกลุ่มกบฏต่อต้านจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นที่ยังคงเหลืออยู่ในไต้หวัน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ไต้หวันพัฒนาไปสู่ความเป็นชาติได้ง่ายขึ้น (เมฆพัต อีสสระสงคราม, 2548: 41-44)

ภาพที่ 13 : โรงงานผลิตน้ำตาลในไต้หวัน

ที่มา: <https://www.arsomsiam.com/wp-content/uploads/2019/06/Japantaiwan9.jpg>

5) การสร้างความทันสมัยแก่ไต้หวันด้วยการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การกระทำนี้ได้นำมาซึ่งความเป็นสมัยใหม่แก่สังคมไต้หวัน ส่งผลให้สังคมไต้หวันภายหลังจากที่จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นได้ถอนกำลังทหารออกไปใน ค.ศ. 1945 เปลี่ยนจากดินแดนชายขอบของจีนมาเป็นดินแดนที่พัฒนาทัดเทียมกับเมือง

ทำสำคัญต่าง ๆ ในเอเชีย และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากจีนแผ่นดินใหญ่โดยสิ้นเชิง (เมฆพัด อีสสระสงคราม, 2548: 44)

6) การพัฒนาระบบการศึกษาและให้การศึกษาแก่ประชาชนไต้หวัน จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นได้นำระบบการศึกษาสมัยใหม่ตามแบบฉบับญี่ปุ่นเข้ามาใช้แทนการศึกษาตำราคลาสสิกแบบจีนในสำนักขงจื้อ และนำหลักสูตรประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นเข้ามาสอนแทนประวัติศาสตร์จีน ทั้งยังวางรากฐานทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เป็นสากลและใกล้เคียงกับโครงสร้างทางการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งการวางระบบการศึกษาของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นก็เป็นผลให้ชาวไต้หวันสามารถพัฒนาความคิดและถ่ายทอดความคิดระหว่างกันได้สะดวกขึ้นกว่าสังคมดั้งเดิม โลกทัศน์ก็ถูกเปิดกว้างขึ้นจนกลายเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาสู่ความเป็นชาติของชาวไต้หวัน (เมฆพัด อีสสระสงคราม, 2548: 44-46)

ภาพที่ 14 : ระบบการศึกษาแบบญี่ปุ่นในไต้หวัน

ที่มา: <https://mediakron.bc.edu/edges/japanese-education-in-colonial-taiwan-and-its-effects-on-taiwanese-identity-1>

อย่างไรก็ตามแม้จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นจะมีเจตจำนงที่จะสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างชาวญี่ปุ่นและชาวไต้หวัน แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงปรากฏความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกชนชาติอยู่ ชาวไต้หวันดั้งเดิมมีโอกาสน้อยมากที่จะเลื่อนสถานภาพทางชนชั้นของตนเองให้ทัดเทียมกับชาวญี่ปุ่น อีกทั้งความพยายามกลืนความเป็นไต้หวันของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นก็ได้นำมาซึ่งความกตด้นแก่ชาวไต้หวันดั้งเดิมจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะในหมู่ของปัญญาชนชาวไต้หวันซึ่งเป็นผลผลิตของการปกครองภายใต้จักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เองก็ได้กลายมาเป็นแกนนำสำคัญของไต้หวันในการเคลื่อนไหวและพัฒนาความรู้สึกชาตินิยมของไต้หวันในเวลาต่อมา (เมฆพัด อีสสระสงคราม, 2548: 46-47)

การสร้างชาติของสาธารณรัฐจีน

การปกครองของเจียงไคเช็ค

ภาพที่ 15 : การลี้ภัยมายังไต้หวันของเจียงไคเช็คและคณะ

ที่มา: <https://saihistory.blogspot.com/2019/08/blog-post.html>

ก่อนที่รัฐบาลจีนคณะชาติจะพ่ายแพ้ให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจนเป็นผลให้เจียงไคเช็คและคณะผู้ติดตามชาวจีนกว่า 1.2 ล้านคน (Jeff Lee, May Tseng, Jim Hwang และคณะ, 2563: 16) ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการและครอบครัวจำต้องลี้ภัยจากสงครามกลางเมืองบนแผ่นดินใหญ่มาจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นและสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นอีกครั้ง ณ เกาะไต้หวัน เจียงไคเช็คก็ได้ทำการลงนามในคำประกาศที่กรุงไคโร (Cairo Declaration) ใน ค.ศ. 1943 ซึ่งการลงนามในคำประกาศดังกล่าวได้มีมติร่วมกันของผู้นำสหรัฐอเมริกา ผู้นำอังกฤษ และผู้นำสาธารณรัฐจีนให้ไต้หวันกลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งทันทีหลังการปลดอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นในไต้หวัน ในช่วงกันยายน-ตุลาคม ค.ศ. 1945 เจ้าหน้าที่และทหารของรัฐบาลก๊กมินตั๋งจึงได้เดินทางไปยังไต้หวันและสถาปนาอำนาจของจีนแผ่นดินใหญ่ขึ้นอีกครั้งภายหลังการสูญเสียอำนาจการปกครองเหนือไต้หวันให้แก่ญี่ปุ่นกว่า 50 ปี ส่วนตัวเจียงไคเช็คเองก็ได้เดินทางเยือนไต้หวันครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1946 พร้อมแต่งตั้งให้นายพลเฉินยี (Chen Yi) เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการไต้หวันคนแรก (รุ่งทิพย์, 2563: 24) ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวได้ทำให้นายพลเฉินยีมีอำนาจทั้งในการควบคุมพลเรือนและควบคุมกองทัพซึ่งถือว่าเป็นอำนาจที่มีมากกว่าผู้ว่าราชการอื่น ๆ บนแผ่นดินใหญ่ และนายพลเฉินยีก็ได้ใช้อำนาจของตนที่มีอย่างล้นเหลือสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวไต้หวันดั้งเดิมในหลายเรื่องจนในที่สุดก็เป็นอีกหนึ่งชนวนที่นำไปสู่เหตุการณ์จลาจล 228 ค.ศ. 1947 (เมฆพัด อิสสระสงคราม, 2548: 58-60)

เหตุการณ์จลาจล 228 ค.ศ. 1947 (The 228 Incident)

ภาพที่ 16 : เหตุการณ์จลาจล 228 ค.ศ. 1947

ที่มา: <https://medium.com/@lincolnmillstein/228-incident-a-precursor-of-life-in-america-or-a-balm-to-our-stasis-69b49cd6a8e3>

ช่วงเย็นของวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 เจ้าหน้าที่รัฐ 6 คนจากสำนักงานดูแลสินค้าผูกขาด (Monopoly Bureau) ได้เข้าจับกุมแม่ค้าชาวไต้หวันดั้งเดิมคนหนึ่งทีลอบขายบุหรี่ผิดกฎหมายในกรุงเทพฯ ขณะกำลังเกิดการโต้เถียงกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและแม่ค้าคนดังกล่าว เจ้าหน้าที่ก็ได้ทำร้ายแม่ค้า เป็นเหตุให้ฝูงชนที่กำลังมองดูเหตุการณ์เกิดความไม่พอใจนำไปสู่การปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับฝูงชน ก่อนที่หนึ่งในเจ้าหน้าที่รัฐจะยิงคนในฝูงชนคนหนึ่งเสียชีวิต การจลาจลจึงเริ่มแพร่กระจายไปตามศูนย์กลางของเมืองในเกาะต่าง ๆ ในไม่ช้า กลุ่มชาวไต้หวันดั้งเดิมบางคนก็ทำร้ายร่างกายชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ทันทีที่พบกัน (Murray A. Rubinstein, 2007: 293) ต่อมาสถานการณ์ก็แยลงเรื่อย ๆ มีการบุกยึดอาคารรัฐบาลและสถานีวิทยุ รวมถึงการบุกเข้าทำลายสถานีตำรวจและปล้นอาวุธจากกองทัพ จากนั้นก็มีการยื่นข้อเรียกร้อง 32 ประการแก่คณะผู้บริหารเกาะไต้หวันโดยเน้นประเด็นการมีสิทธิและมีบทบาทในการปกครองตนเองของชาวไต้หวันดั้งเดิม การควบคุมการเลือกตั้ง และการดำรงตำแหน่งสำคัญในระดับผู้นำขององค์กรตำรวจ ไพรศณีย์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้รัฐจะต้องรับรองความเท่าเทียมกันระหว่างชาวไต้หวันดั้งเดิมและชาวจีนอพยพใหม่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิในการพูดในที่สาธารณะอย่างอิสระ ไม่ว่าจะผ่านสื่อสิ่งพิมพ์หรือผ่านการชุมนุม และประชาชนจะต้องมีสิทธิในการหยุดงานประท้วง การจลาจลยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนในวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1947 ฝ่ายรัฐบาลก็ได้ทำการประเมินจำนวนผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์จลาจลว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 2,063 คนโดยเป็นชาวจีนอพยพใหม่ 1,431 คน และเป็นชาวไต้หวันดั้งเดิม 632 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 1,244 คน และสูญหายอีก 24 คน แม้จำนวนของผู้เสียชีวิตจะมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ฝ่ายรัฐบาลก็ยังคงไม่รับฟังข้อเสนอของกลุ่มชาวไต้หวันดั้งเดิมอีกทั้งยังขอกำลังสนับสนุนจากแผ่นดินใหญ่มาปราบปรามผู้ก่อการจลาจลอย่างหนัก (เมฆพัด อิสสระสงคราม, 2548: 61-62)

หลังจากเหตุการณ์จลาจล ค.ศ. 1947 สิ้นสุดลง ตำแหน่งผู้ว่าราชการไต้หวันก็ถูกลดอำนาจให้ดูแลเฉพาะฝ่ายพลเรือน ส่วนอำนาจการควบคุมกองทัพอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง ต่อมาชาวไต้หวันดั้งเดิมได้รับสิทธิในการเข้าทำงานในภาครัฐราชการมากขึ้น ทำให้ความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมไต้หวันภายในประเทศลดความรุนแรงลง เมื่อเจียงไคเชกเข้ามาสถาปนารัฐบาลสาธารณรัฐจีนพลัดถิ่นในไต้หวันและประกาศใช้กฎอัยการศึกใน ค.ศ. 1949 การต่อต้านจากชาวไต้หวันดั้งเดิมภายในประเทศจึงไม่รุนแรงมากนัก (เมฆพัด อีสสระสงคราม, 2548: 66)

อย่างไรก็ตาม ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ที่จะกลับไปยึดครองแผ่นดินใหญ่อีกครั้งของเจียงไคเชกก็ยังคงอยู่ แต่นับแต่ที่เจียงไคเชกลี้ภัยมายังไต้หวัน เขาก็มีบทบาทที่สูงมากขึ้นจนอาจกล่าวได้ว่า สามารถรวบอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยดำรงถึง 3 ตำแหน่งด้วยกัน ได้แก่ หัวหน้าพรรคกั๋วหมินต้ง ประธานาธิบดีแห่งรัฐและผู้บังคับกองกำลังทหาร (Peter P.C. Cheng, 1988: 302) ต่อมารัฐบาลเจียงไคเชกก็กำหนดให้สภาแห่งชาติมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการเลือกและการแต่งตั้งประธานาธิบดี ทั้งยังสามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ได้ ส่วนสภานิติบัญญัติให้ทำหน้าที่ออกกฎหมายต่าง ๆ โดยในช่วงสองทศวรรษแรก สมาชิกของสภาทั้งสองก็จะมีที่มาจากมณฑลต่าง ๆ ใน แผ่นดินใหญ่ ส่วนชาวไต้หวันดั้งเดิมยังคงถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในสภาดังกล่าว ขณะเดียวกันก็จัดตั้งสภานิติบัญญัติระดับจังหวัดที่ไถจง (Taizhong) ซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐบาลไต้หวันที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง ส่วนสมาชิกของสภานิติบัญญัตินี้จะจัดตั้งผ่านการเลือกตั้งจากผู้แทนของสภาระดับเขตหรือเทศมณฑล ซึ่งพรรคกั๋วหมินต้งก็ได้ผูกขาดตำแหน่งนี้ไว้กว่าหลายสิบปี เนื่องจากไต้หวันในขณะนั้นปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร และไม่อนุญาตให้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นขึ้นได้ แต่ยังคงจัดการเลือกตั้งได้ในระดับเทศมณฑลและเมืองหรือเทศบาล สมาชิกสภาส่วนใหญ่จึงเป็นชาวไต้หวันดั้งเดิม (รุ่งทิพย์ จันทร์ธนะกุล, 2563: 24-25)

ในด้านเศรษฐกิจของไต้หวันภายใต้การปกครองของเจียงไคเชกนั้นมีสหรัฐอเมริกาคอยให้การพึ่งพิงอยู่เสมอ โดยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1949-1951 สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อป้องกันปัญหาความอดอยากและภาวะเงินเฟ้อแก่ไต้หวันรวมเป็นมูลค่ากว่า 75,000,000 เหรียญสหรัฐ ต่อมาเมื่อสงครามเกาหลีเริ่มอุบัติขึ้น สหรัฐอเมริกาก็ได้วางแผนคุ้มกันทางการทหารและเศรษฐกิจไต้หวันในระยะยาว และใน ค.ศ. 1951-1955 สหรัฐอเมริกาก็ได้จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธในไต้หวัน พร้อมทั้งทุ่มเงินกว่า 500 ล้านดอลลาร์ช่วยเหลือไต้หวัน นอกจากนี้กองทัพของเจียงไคเชกยังได้รับสินค้าอุปโภคบริโภค ผลิตภัณฑ์ยา ตลอดจนจรวดบรรทุก และสิ่งของอีกนานัปการที่มีประโยชน์ต่อการทหารและฝ่ายพลเรือน ส่วนเงินทุนในการพัฒนาประเทศ สหรัฐอเมริกาก็ได้สนับสนุนเงินในการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เงินพัฒนาด้านการเกษตรทั้งในรูปแบบของทุนการศึกษา การจัดหาเครื่องจักรและการอบรมเทคนิคต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านชลประทาน เป็นผลให้ภาคการเกษตรของไต้หวันในทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก (Peter P.C. Cheng, 1988: 306-307) นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังได้สนับสนุนเงินพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นผลให้

อุตสาหกรรมของไต้หวันใน ค.ศ 1952 ก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าของทศวรรษก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง (Peter P.C. Cheng, 1988: 307)

ด้านการศึกษา รัฐบาลของเจียงไคเช็คก็ได้ให้ความสำคัญกับด้านนี้เป็นอย่างมาก โดยใน ค.ศ. 1955 อัตราของผู้รู้หนังสืออยู่ที่ 85.2% ของประชากรทั้งหมดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ทุกหมู่บ้านมีโรงเรียนท้องถิ่น และเข้าถึงตำราเรียนที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (Peter P.C. Cheng, 1988: 307)

อย่างไรก็ตามแม้การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษาในยุคของเจียงไคเช็คจะพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดด แต่ก็ต้องพบกับอุปสรรคในเรื่องของการเพิ่มจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรและตำแหน่งงานซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ แม้รายได้ต่อหัวจะสูงขึ้นเป็นสองเท่าแต่ก็ขัดแย้งกับราคาข้าวของที่สูงขึ้นเป็นสามเท่าซึ่งนำไปสู่การเกิดภาวะเงินเฟ้อได้ไม่ยาก ยิ่งไปกว่านั้นแม้ในแต่ละปี รัฐบาลจะจัดหางานให้แก่แก่นักเรียนและนักศึกษาจบใหม่ถึง 300,000 งาน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องการงานจริง ก่อให้เกิดปัญหาว่างงานจนกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่การเรียกร้องอื่น ๆ ในภายหลัง (Peter P.C. Cheng, 1988: 308) แต่ยุคของเจียงไคเช็คก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างยาวนานกว่า 25 ปี (ค.ศ. 1949-1975) เนื่องจากมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องการทางการเมือง เจียงไคเช็คจึงสามารถดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งไต้หวันได้ต่อเนื่องกันถึง 4 สมัย ก่อนจะถึงแก่อสัญกรรมขณะยังดำรงตำแหน่งในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1975 ด้วยวัย 87 ปี (Peter P.C. Cheng, 1988: 302-303)

ความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงแรก

ภายหลังที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีชัยชนะเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง และประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นบนแผ่นดินใหญ่ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ถือว่าสาธารณรัฐจีนได้ล่มสลายลงไปแล้ว พร้อมทั้งยึดรัฐบาลของตนเองเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมและเป็นรัฐบาลจีนเพียงแห่งเดียวในเวทีระหว่างประเทศ มีอำนาจอธิปไตยเหนือประเทศจีนและไต้หวัน และถือว่าไต้หวันเป็นเพียงมณฑลหนึ่งของจีน โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 1954 เหมาเจ๋อตุงก็ได้ออกคำสั่งเตรียมการโจมตีหมู่เกาะจินเหมินและหมู่เกาะหมาจู่ของไต้หวันเพื่อหยุดยั้งการทำสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกาและไต้หวัน แต่สถานการณ์ดังกล่าวกลับทำให้สหรัฐอเมริกาและไต้หวันเร่งทำสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน (Mutual Defense Treaty) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1954 ต่อมาเหมาเจ๋อตุงก็กลับมาใช้ท่าทีที่แข็งกร้าวกับไต้หวันขึ้นอีกครั้งในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1958 โดยรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เตรียมกำลังจากกองทัพปลดปล่อยประชาชนจำนวนกว่า 400,000 นายบุกเข้าโจมตีหมู่เกาะจินเหมินและหมาจู่ เนื่องจากไม่พอใจต่อบทบาทของสหรัฐอเมริกาในความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลเจียงไคเช็คก็ตอบโต้กลับด้วยการไม่ยินยอมถอนกองกำลังกว่า 86,000 นายออกจากหมู่เกาะจินเหมินและหมาจู่ตามคำเตือนของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทั้งยังทำการเพิ่มกำลังทหารกว่า 23,000 นาย ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วถือเป็นหนึ่งในสามของกองทัพไต้หวัน นอกจากนี้ไต้หวันยังได้ใช้ปฏิบัติการทางทหารโจมตีแผ่นดินใหญ่เป็นระยะ และให้ความ

ช่วยเหลือฝ่ายก่อความไม่สงบในทิเบต รวมไปถึงการสนับสนุนกองกำลังของพรรคกั๋วหมินตั้วในภาคเหนือของเมียนมาและไทย รัฐบาลสหรัฐ ฯ จึงต้องแสดงท่าทีที่ระมัดระวังมากขึ้น โดยนอกจากจะต้องพยายามป้องปรามจีนผ่านการพิจารณาการใช้อาวุธนิวเคลียร์ของจีนเพื่อไม่ให้จีนใช้กำลังทหารโจมตีหมู่เกาะต่าง ๆ ของไต้หวัน ขณะเดียวกันก็พยายามเตือนเจียงไคเช็คไม่ให้ใช้กำลังโจมตีแผ่นดินใหญ่และเรียกร้องให้เจียงไคเช็คถอนกำลังทหารออกจากหมู่เกาะจินเหมินและหมู่เกาะหม่าจู่ แต่เจียงไคเช็คก็ยืนยันว่า ไต้หวันจะไม่เปลี่ยนแปลงท่าทีตามแรงกดดันจากชาติพันธมิตร และหากมีความจำเป็น ไต้หวันก็จะต่อสู้โดยลำพัง (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 27-28)

สาธารณรัฐจีนในสหประชาชาติ

ภายหลังที่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงเป็นเวลากว่า 2 ปีก็ได้เกิดสงครามเย็น (Cold War) ขึ้นใน ค.ศ. 1947 โลกในขณะนั้นถูกแบ่งเป็นสองฝ่ายใหญ่เนื่องด้วยความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของสองขั้วมหาอำนาจสำคัญอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต แม้จะไม่มี การสู้รบกันโดยตรงระหว่างสองชาติมหาอำนาจดังกล่าว แต่พวกเขาก็ได้สนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคอื่นจนนำไปสู่สงครามตัวแทนครั้งสำคัญอย่างสงครามเกาหลีที่ได้อุบัติขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1950 เป็นผลให้สหรัฐอเมริกาเกรงว่าจะเกิดทฤษฎีโดมิโน (domino theory) ขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จึงได้ตัดสินใจดำเนินนโยบายสนับสนุนรัฐบาลจีนคณะชาติของเจียงไคเช็ค ประธานาธิบดีทรูแมน (Harry S. Truman) ของสหรัฐอเมริกาได้ส่งกองทัพเรือที่ 7 เข้ามาประจำการที่ช่องแคบไต้หวันเพื่อคอยทำการคุ้มกันไต้หวันจากการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยประกาศให้ไต้หวันมีสถานะภาพเป็นดินแดนที่มีฐานะยังไม่แน่นอนเพื่อให้สะดวกต่อการเข้ามาแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา พร้อมทั้งยื่นข้อเสนอให้ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเป็นผู้ตัดสินปัญหาเกี่ยวกับไต้หวันแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังได้ดำเนินการให้ญี่ปุ่นลงนามในสัญญาสงบศึกกับพรรคกั๋วหมินตั้วใน ค.ศ. 1952 โดยญี่ปุ่นจะต้องประกาศยุติสถานะผู้ปกครองเหนือดินแดนไต้หวัน จากนั้นให้มอบอำนาจการปกครองดังกล่าวให้แก่รัฐบาลของเจียงไคเช็คแทน ต่อมาใน ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาก็ได้ประกาศสนธิสัญญาป้องกันดินแดนไต้หวันขึ้นมา (สารสิน วีระผล, 2518: 3-4) และไต้หวันกลายเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งของสหประชาชาติ และอยู่ในสถานะดังกล่าวในตำแหน่งสมาชิกถาวรของสหประชาชาติเป็นเวลากว่า 20 ปี ก่อนจะสูญเสียที่นั่งนี้ให้แก่สาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1971 (Huang, Eric Ting-Lun, 2003: 57)

นโยบายต่างประเทศหลังการถูกถอนจากการเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

ภาพที่ 17 : เจียงจิงกวอ บุตรชายเจียงไคเช็ค

ที่มา: <https://thediplomat.com/2014/12/chiang-ching-kuo-chinas-democratic-pioneer/>

ก่อนการถึงแก่อสัญกรรมของเจียงไคเช็คใน ค.ศ. 1975 เจียงจิงกวอ (Chiang Ching-kuo) ผู้เป็นบุตรชายก็เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันใน ค.ศ. 1971 หลังจากนั้นก็ได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีถัดจากเจียงไคเช็ค (ค.ศ. 1978-1988) รัฐบาลไต้หวันยังคงดำเนินสถานะตัวแทนของประเทศจีนในองค์การสหประชาชาติต่อไปภายใต้การรับรองจากรัฐบาลสหรัฐ ฯ จนกระทั่ง ค.ศ. 1961-1970 ก็เริ่มมีการถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาผู้แทนจีนในเวทีการประชุมประจำปีของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติอย่างต่อเนื่อง แต่เสียงสนับสนุนให้ยกเลิกสถานะของไต้หวันในขณะนั้นยังมีไม่ถึง 2 ใน 3 ของชาติสมาชิกทั้งหมด จนกระทั่งวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1971 ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่ 26 มติที่ 2758 ได้มีการยอมรับให้ผู้แทนของรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้แทนจีนด้วยคะแนนเสียง 76 ต่อ 35 งดออกเสียง 17 และไม่เข้าร่วมประชุม 3 ประเทศ เป็นผลให้ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1971-1973 ไต้หวันต้องเริ่มเผชิญกับวิกฤติที่ส่งผลต่อสถานะความเป็นรัฐของตนเอง พร้อมทั้งถูกตัดความสัมพันธ์ทางการทูตไปกว่า 27 ประเทศ เจียงจิงกวอจึงต้องดำเนินนโยบายการทูตเบ็ดเสร็จ (total diplomacy) โดยเน้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรอบด้าน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการกีฬา ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด (รุ่งทิพย์ จันทร์ธนะกุล, 2563: 29-30)

นอกเหนือจากความตึงเครียดของสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อสถานะของไต้หวันแล้ว เจียงจิงกวอและพรรคก๊กมินตั๋งยังต้องเผชิญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศอีกด้วย เช่น ความพยายามเรียกร้องส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นของเกษตรกรและแรงงาน ความพยายามเรียกร้องสภาพการทำงานและสวัสดิการด้านต่าง ๆ ความพยายามเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิง ภาคประชาสังคม และชนชั้นกลาง เป็นต้น ความกดดันดังกล่าวจึงได้สร้างอัตลักษณ์ทางระบบ

การเมืองแบบประชาธิปไตยของไต้หวันขึ้น โดยเฉพาะในเหตุการณ์การจลาจลในเมืองเกาสุงใน ค.ศ. 1979 (Kaohsiung Incident) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Formosa Incident” ที่เกิดขึ้นในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1979 ถือเป็น การจลาจลครั้งใหญ่ที่สุดอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไต้หวันนับแต่ครั้งเหตุการณ์จลาจล ค.ศ. 1947 โดยเหตุการณ์จลาจลที่เมืองเกาสุงครั้งนี้มีต้นตอมาจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ค.ศ. 1971 เป็นต้นมา โดยชนวนเหตุสำคัญที่สุดที่สั่นสะเทือนความชอบธรรมของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งในการปกครองไต้หวันคือ การที่สหรัฐอเมริกาหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และรัฐบาลก๊กมินตั๋งตัดสินใจเลื่อนการเลือกตั้งทั่วไปของเจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับจากวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1978 ออกไปอย่างไม่มีกำหนดการ พร้อมทั้งสั่งตรึงกำลังทหารเพื่อป้องกันการรุกรานของรัฐบาลจีนที่อาจเกิดขึ้นได้ การตัดสินใจดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจแก่ชาวไต้หวันดั้งเดิมหัวรุนแรงบางส่วนเป็นอย่างมากก่อนจะรวมกลุ่มกันเดินขบวนต่อต้านการเลื่อนการเลือกตั้ง มีการทำกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงและทำหายอำนาจรัฐอย่างต่อเนื่อง และความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและประชาชนก็ยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกหลังจากการก่อตั้งนิตยสารฟอร์โมซาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1979 โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ของนิตยสารจะเน้นวิพากษ์วิจารณ์การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ประกอบกับขณะนั้นองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1979 เป็นวันสิทธิมนุษยชนนานาชาติ กลุ่มคณะทำงานของนิตยสารฟอร์โมซาจึงได้เริ่มทำการจัดการชุมนุมขึ้นในวันดังกล่าวเพื่อสนับสนุนการณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชน ณ เมืองเกาสุง สถานที่ตั้งของสำนักงานของนิตยสาร แต่การชุมนุมดังกล่าวกลับไม่ได้รับการอนุญาตจากรัฐบาล และในขณะที่การเตรียมงานยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1979 เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้เข้าจับกุมลูกจ้างของนิตยสารฟอร์โมซาและทำการปิดล้อมสำนักงานของนิตยสารไว้ ในวันต่อมาผู้ต้องการเข้าร่วมชุมนุมหลายพันคนจึงได้รวมตัวกันและทำการเดินขบวนภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในที่สุดการเผชิญหน้าที่ตึงเครียดระหว่างผู้ชุมนุมและตำรวจสังเกตการณ์ก็ได้พัฒนาจนเกิดเป็นการจลาจล (เมฆพัด อิศระสงคราม, 2548: 90-92)

ภาพที่ 18 : เหตุการณ์จลาจลในเมืองเกาสุง ค.ศ. 1979

ที่มา: <https://oftaiwan.org/history/white-terror/formosa-incident/>

ผลจากการจลาจลดังกล่าว ทำให้เกิดการจับกุม จำคุก และฆาตกรรมผู้ชุมนุมและครอบครัวของผู้ชุมนุมภายหลังการปราบปรามจลาจล ซึ่งนับว่าเป็นการสุ่มไฟให้เกิดกระแสการเรียกร้องของการปฏิรูปการเมือง ให้เป็นประชาธิปไตย รวมถึงการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนมากขึ้น แม้ในระยะแรกจะดำเนินการเคลื่อนไหวจะเป็นไปอย่างยากลำบาก แขนงบางส่วนถูกจับกุมและบางส่วนก็ต้องหลบหนีออกนอกประเทศ แต่ในที่สุดในปี ค.ศ. 1983 ก็เริ่มมีการเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการด้วยการจัดตั้งองค์กรวิจัยตั้งไว้เพื่อนโยบายสาธารณะ (Tangwai Research Association for Public Policy : TRAPP) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศ และบางส่วนก็ได้ก่อตั้งสมาคมไต้หวันเพื่อสิทธิมนุษยชน (Taiwan Association for Human Right) ในปี ค.ศ. 1984 (เมฆพัด อิศระสงคราม, 2548: 92-93) ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1986 เจียงจิงก๊วกก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อนำเสนอแนวทางประชาธิปไตยในระดับที่เหมาะสมกับการพัฒนาของไต้หวัน คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้พิจารณากรอบการใช้กฎอัยการศึกในเวลานั้นและเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอแนะให้รัฐบาลทบทวนและดำเนินการในกรอบแนวทาง 4 เรื่อง ได้แก่ (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 31-32)

- (1) ทบทวนข้อห้ามเรื่องพรรคฝ่ายค้าน
- (2) ปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรของสภาแห่งชาติ (National Assembly) และสภานิติบัญญัติ (Legislative Yuan)
- (3) ปรับเปลี่ยนรัฐบาลและพรรคให้มีความเป็นไต้หวัน (Taiwanization)
- (4) ปฏิรูปโครงสร้างและการดำเนินงานของพรรคกั๋วหมินตั่ง

ขณะเดียวกันในช่วงฤดูร้อนของ ค.ศ. 1986 ก็มีการจับกุมนักการเมืองคนสำคัญซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายค้าน ได้แก่ หลินเจิ้งเจี๋ย (Lin Zheng-jie) และเฉินชู่เปี่ยน (Chen Shuei-bian) สมาชิกสภาเทศบาลไทเปในข้อหาสนับสนุนการเรียกร้องเอกราชและเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กรทางการเมืองที่ไม่ได้รับอนุญาต การจับกุมคุมขังนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง และสร้างความไม่พอใจเป็นอย่างมากให้แก่กลุ่มชนชั้นกลางที่ออกมาเรียกร้องเสรีภาพทางการเมือง (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 32) ประกอบกับกระแสพลังประชาชนโค่นล้มรัฐบาลประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มากอส (Ferdinand Marcos) ของประเทศฟิลิปปินส์ใน ค.ศ. 1985 ได้เป็นแรงผลักดันให้กลุ่มตั้งไว้เริ่มดำเนินบทบาทการเป็นแกนนำเรียกร้องการปฏิรูปประชาธิปไตยของประเทศอย่างจริงจังมากขึ้น และใช้โอกาสนี้เปิดสำนักงานแห่งใหม่ขององค์กรขึ้นพร้อมกับจัดการชุมนุมขึ้นเป็นเวลานานกว่า 12 ชั่วโมงในวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1986 และในเดือนเดียวกันประชาชนราว 700 คนก็ได้รวมกลุ่มเดินขบวนไปยังทำเนียบประธานาธิบดีเพื่อคัดค้านประกาศใช้กฎอัยการศึกครบรอบ 38 ปี ก่อนจะพากันเดินขบวนคัดค้านคำสั่งศาลในคดีการเมืองที่นักเคลื่อนไหวกลุ่มตั้งไว้ 6 คนถูกพิพากษาให้จำคุกในข้อหาหมิ่นประมาทและละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนหลายพันคนที่ได้ฟังการตัดสินคดีของศาลต่างก็ร่วมกันจัดงานไว้อาลัยแก่การตัดสินจำคุกที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล

ต่อมารัฐบาลจีนและรัฐบาลอังกฤษได้ยุติปัญหาเรื่องสิทธิเหนือเกาะฮ่องกงที่เคยค้างคาอยู่ให้จบลงจนเป็นผลให้ฮ่องกงต้องกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีนและหลักการหนึ่งประเทศ สองระบบ การกระทำดังกล่าวได้เน้นให้เห็นถึงความพยายามในการรวมประเทศของรัฐบาลจีน เป็นผลให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งต้องหันมาปรับวิธีในการบริหารประเทศด้วยการผ่อนคลายนโยบายความเข้มงวดทางการเมืองลง เริ่มทำการเจรจากับกลุ่มตั้งไว้ พร้อมทั้งปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง และเปิดโอกาสให้พรรคแต่งตั้งชาวไต้หวันดั้งเดิมให้เข้ามามีบทบาทในการเมืองระดับชาติมากขึ้น จากการผ่อนคลายนโยบายความเข้มงวดทางการเมืองดังกล่าวก็ได้ทำให้หนักการเมืองของกลุ่มตั้งไว้เริ่มวางแผนสำหรับการเลือกตั้งซ่อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งยังมีความพยายามที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อให้กลุ่มตั้งไว้กลายเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างที่เป็นระบบและพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางของนักการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล และมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นอย่างเป็นทางการ ในที่สุดเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1986 สมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนตั้งไว้ (Tangwai) กว่า 130 คน ก็ได้รวมตัวกัน ณ กรุงไทเป ก่อนจะก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party: DPP) ที่มีจุดประสงค์หลักคือการพัฒนาประชาธิปไตยในทางการเมืองของไต้หวันและการเรียกร้องการปกครองตนเองของชาวไต้หวันดั้งเดิม แต่พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าในช่วงแรกยังคงมีสถานะเป็นพรรคการเมืองนอกกฎหมาย เนื่องจากการเมืองไต้หวันในขณะนั้นยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของกฏอัยการศึก ก่อนที่ใน ค.ศ. 1987 รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งได้ทำการยกเลิกการใช้กฏอัยการศึก พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจึงมีสถานะเป็นพรรคการเมืองของไต้หวันอย่างเป็นทางการ การเมืองของไต้หวันจึงเริ่มเข้าสู่ระบบการเมืองหลายพรรคซึ่งถือเป็นการพัฒนาขั้นหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย (เมฆพัด อิศระสงคราม, 2548: 96-100) นอกจากนี้ในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1986 ยังมีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติที่มีพรรคการเมืองตามกฎหมายสองพรรค ซึ่งพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าได้ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งกว่า 44 เขตจากทั้งหมด 73 เขตเลือกตั้ง และได้รับการเลือกตั้งถึง 12 ที่นั่ง โดยมีคะแนนนิยมสูงในเขตไทเป ไถหนาน และเกาสุง และกระแสนิยมเสรีประชาธิปไตยยังคงมีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กฎหมายความมั่นคงฉบับใหม่เองก็ได้ผ่อนคลายนโยบายความเข้มงวดในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคฝ่ายตรงข้ามของรัฐบาลมากขึ้น และรัฐบาลเองก็มีมาตรการผ่อนคลายนโยบายทางเศรษฐกิจ เช่น การยกเลิกข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์ไต้หวันใหม่กับสกุลเงินตราต่างประเทศ การยกเลิกมาตรการเข้มงวดการเดินทางไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน การยกเลิกการบังคับใช้กฏอัยการศึกอย่างสิ้นเชิงในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1987 เป็นต้น ต่อมาใน ค.ศ. 1988 เมื่อประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋วถึงแก่อสัญกรรม สภาแห่งชาติก็ได้เลือกหลี่เต็งฮุย (Lee Teng-hui) ให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีรักษาการ และต่อมาก็ยังได้รับเลือกให้เป็นผู้นำพรรคก๊กมินตั๋งต่อจากประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋วในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1988 ซึ่งหลี่เต็งฮุยถือเป็นผู้นำทางการเมืองสูงสุดของไต้หวันคนแรกที่เป็นชาวไต้หวันดั้งเดิม (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 30-33)

การทูตแบบยืดหยุ่นและการต่อสู้เพื่ออธิปไตย

ภาพที่ 19 : หลี่เต็งฮุย ประธานาธิบดีเชื้อสายไต้หวันดั้งเดิมคนแรกของไต้หวัน

ที่มา: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e2/Lee_Teng-hui_%28president_5%29.jpg/428px-Lee_Teng-hui_%28president_5%29.jpg

ในสมัยของหลี่เต็งฮุย (ค.ศ. 1988-2000) ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงออกเจตจำนงทางการเมืองได้อย่างเสรีแตกต่างจากการปกครองระบอบเผด็จการเก่าที่กินเวลายาวนานกว่า 40 ปี ใน ค.ศ. 1992 มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของสภานิติบัญญัติ และเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงเป็นครั้งแรกในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1996 ซึ่งประชาชนมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการเลือกผู้นำของตนเอง โดยมีหลี่เต็งฮุยเป็นผู้ชนะด้วยคะแนนที่ถล่มทลายกว่า 11 ล้านเสียง คิดเป็นร้อยละ 54 มากกว่าคะแนนของคู่แข่งที่เหลืออีก 3 คน ต่อมาใน ค.ศ. 1998 ก็ได้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ผลที่ได้คือพรรคกัวหมินตั้งเป็นฝ่ายได้รับ ความนิยมจากผู้เลือกตั้งเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 46.4 โดยครองที่นั่งในสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 54.7 ขณะที่พรรคฝ่ายค้านอย่างพรรคประชาธิปไตยมีสัดส่วนที่นั่งร้อยละ 31.1 ส่วนพรรคอื่น ๆ กับผู้สมัครอิสระมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 14.2 โดยพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าถือป็นคู่แข่งทางการเมืองที่สำคัญของพรรคกัวหมินตั้งทั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดี รวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติและสภาท้องถิ่น นับตั้งแต่พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าได้เข้าสู่อำนาจบริหารในสภาวะระดับชาติและสภาท้องถิ่นได้เป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติและสภาท้องถิ่นเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1989 ซึ่งผู้สมัครของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจะได้รับชัยชนะ 27 ที่นั่งจาก 101 ที่นั่งของสภานิติบัญญัติ รวมทั้งได้รับชัยชนะในสภาเทศบาลและเทศมณฑล ส่วนการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติ ค.ศ. 1995 พบว่าพรรคกัวหมินตั้งเป็นพรรคที่มีสัดส่วนที่นั่งมากที่สุดกว่าร้อยละ 51.8 ส่วนพรรคฝ่ายค้านอย่างพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าก็มีสัดส่วนที่นั่งร้อยละ 32.9 และพรรคอื่น ๆ กับผู้สมัครอิสระที่คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.2

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งได้รับการยอมรับในระดับการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากหลี่เต็งฮุยเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่เกิดและเติบโตในไต้หวัน ใช้ภาษาฮกเกี้ยนและภาษาญี่ปุ่นได้ ทั้งยังจบการศึกษาภายใต้ระบบการศึกษาแบบญี่ปุ่นในสมัยอาณานิคม และได้รับอิทธิพลจากกระแสการสร้างจิตสำนึกไต้หวันหรือถือไต้หวันเป็นศูนย์กลาง (Taiwan-centric consciousness) หลี่เต็งฮุยจึงพยายามขจัดความแตกต่างและยุติการแบ่งแยกระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในไต้หวัน ก่อนจะเริ่มใช้คำว่า “ชาวไต้หวันใหม่” (New Taiwanese) ให้ครอบคลุมถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างไม่แบ่งแยกถิ่นที่มาและภาษาที่ใช้ (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 36-38)

ด้านการต่างประเทศ หลี่เต็งฮุยก็ได้พยายามอย่างเต็มที่ในการประกาศนโยบายการทูตที่เน้นผลในทางปฏิบัติ (pragmatic diplomacy) หรือการทูตแบบยืดหยุ่น (flexible diplomacy) โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ ได้แก่

- (1) การรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตเอาไว้โดยเน้นการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ
- (2) การพัฒนาความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ กับประเทศที่รับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน
- (3) การนำไต้หวันกลับไปสู่องค์การระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ยังทำการยกเลิกจุดยืนด้านการต่างประเทศตามหลักการฮอลสไตน์ (Hallstein Doctrine) เพื่อดึงดูดให้ประเทศต่าง ๆ หันมาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันมากขึ้น โดยที่ประเทศเหล่านั้นนั้นไม่จำเป็นต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่ออ้างไว้ซึ่งความมีตัวตนของไต้หวัน (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2555: 106-107)

ภาพที่ 20 : เฉินชุยเปี่ยน ประธานาธิบดีคนแรกที่เกิดจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า
ที่มา: <https://english.president.gov.tw/images/president/presiden5a.png>

ใน ค.ศ. 2000 เฉินชุยเปี่ยน (Chen Shui-bian) ก็ได้กลายเป็นตัวแทนคนแรกจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่กำลังขึ้นมารับบริหารไต้หวัน ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ทำให้พรรคกั๋วหมินตั้งต้องตกอยู่ในฐานะของพรรคฝ่ายค้านเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไต้หวัน ปิดฉากการผูกขาดอำนาจกว่า 50 ปีของพรรคกั๋วหมินตั้ง โดย

ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ค.ศ. 2000 ได้เกิดการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของพรรคการเมืองในไต้หวัน หนึ่งใน การเคลื่อนไหวครั้งสำคัญคือ การที่อดีตสมาชิกพรรคกั๋วหมินต้งรวมตัวกันก่อตั้งพรรคพีเพิลเฟิร์ส (People First Party: PFP) ก่อนจะส่งนายเจมส์ซุงหรือซุงฉู่หยู (Soong Chu-yu) ลงสมัครประธานาธิบดี ขณะที่พรรคกั๋วหมินต้งได้ส่งเหลียนชาน (Lien Chan) ลงสมัครในนามของพรรค โดยมีผู้ชนะการเลือกตั้งเป็นเฉินสุยเปี่ยนจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่ได้คะแนนร้อยละ 39.3 ตามมาด้วยซุงฉู่หยูจากพรรคพีเพิลเฟิร์สได้คะแนนร้อยละ 36.5 และเหลียนชานจากพรรคกั๋วหมินต้งได้คะแนนเพียงร้อยละ 23.1 และอีกหนึ่งพัฒนาการที่สำคัญของการเมืองไต้หวันในสมัยนั้นคือการเกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในไต้หวัน ได้แก่ พันธมิตรสีเขียวที่นำโดยพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและพรรคพันธมิตรขนาดเล็ก เช่น New Power Party (NPP) และพันธมิตรสีน้ำเงินที่นำโดยพรรคกั๋วหมินต้งและพรรคพีเพิลเฟิร์ส (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 39)

ด้านการต่างประเทศ เฉินสุยเปี่ยนมีปณิธานที่เด่นชัดอยู่หนึ่งประการนั่นคือ การพยายามทำให้ไต้หวันแยกตัวเป็นเอกราชมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและเป็นรัฐที่มีอธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ความพยายามดังกล่าวก็นำมาซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างช่องแคบที่เข้าสู่สถานะตึงเครียดมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ยิ่งพยายามยื้อความสัมพันธ์กับนานาประเทศที่ยังคงเหลืออยู่เอาไว้เพื่อต่อสู้กับสาธารณรัฐประชาชนจีนและเพื่อยืนยันว่าตนเองเป็นรัฐที่มีอำนาจอธิปไตย โดยใน ค.ศ. 2006-2008 รัฐบาลของเฉินสุยเปี่ยนก็ยิ่งได้จัดตั้งงบประมาณไว้สำหรับให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเอาไว้เป็นสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 50 ของงบประมาณทั้งหมดของกระทรวงต่างประเทศ โดยมีเงื่อนไขว่าประเทศเหล่านั้นจะต้องคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2555: 110-111)

ด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลของเฉินสุยเปี่ยนต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยใน ค.ศ. 2001 ถือเป็นยุคที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไต้หวันเกิดการชะลอตัวในอัตราร้อยละ 2.7 ซึ่งถือเป็นอัตราที่ต่ำกว่าเดิม ขณะที่ปัญหาการว่างงานก็เพิ่มสูงขึ้นมากขึ้นเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ก่อนที่จะเพิ่มเป็นร้อยละ 5 ใน ค.ศ. 2002 (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 40)

แม้ว่าเฉินสุยเปี่ยนจะได้เป็นประธานาธิบดีถึง 2 สมัยซ้อน (ค.ศ. 2000-2008) แต่นับจาก ค.ศ. 2006 เป็นต้นมาก็มักจะปรากฏข่าวการใช้อำนาจในทางมิชอบของเฉินสุยเปี่ยนและครอบครัวอยู่เป็นนิจ จึงทำให้ความนิยมในตัวเขาและความเชื่อมั่นต่อพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าลดลงไปเป็นอย่างมาก ในการเลือกตั้งครั้งถัดไปจึงมีหม่าอิงจิว ผู้สมัครจากพรรคกั๋วหมินต้งเป็นผู้ชนะ

ภาพที่ 21 : เฉินสุยเปี่ยนขณะถูกจับกุมข้อหาคอร์รัปชัน

ที่มา: <https://static01.nyt.com/images/2008/11/12/world/12taiwan.large.jpg?quality=90&auto=webp>

จากผลการเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 2008 ซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิมากกว่า 17 ล้านคน ก็ได้ปรากฏผลว่า หม่าอิงจิว (Ma Ying-jeou ค.ศ. 2008-2016) ตัวแทนจากพรรคกั๋วหมินตั่ง อดีตนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีของไทเปและเลขานุการส่วนตัวของอดีตประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋ว ได้คะแนนเสียงมากถึงร้อยละ 58 ขณะที่แฟรงค์ เซียะ (Frank Hsieh) ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า อดีตนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีเมืองเกาสง ได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละ 42 เท่านั้น นับได้ว่าเป็นการกลับมามีอำนาจในการบริหารไต้หวันอีกครั้งของพรรคกั๋วหมินตั่ง ซึ่งหม่าอิงจิวและพรรคกั๋วหมินตั่งเองตระหนักถึงอิทธิพลของกระแสอัตลักษณ์ไต้หวันเป็นอย่างดี และรู้ดีว่าไม่สามารถจะชนะการเลือกตั้งได้หากยังยืนกรานที่จะชูวัฒนธรรมจีน จึงได้หันมาใช้วัฒนธรรมไต้หวันในการรณรงค์หาเสียงและใช้คำขวัญว่า “ไต้หวันมาก่อน” (Taiwan first) เพื่อหวังคะแนนเสียงจากคนที่เป็นกลาง (moderate voters) นอกจากนี้หม่าอิงจิวยังเข้าใจดีว่า จุดอ่อนสำคัญของพรรคกั๋วหมินตั่งก็คือการปกครองแบบเผด็จการในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เขาจึงพยายามลบจุดอ่อนนั้นด้วยการออกแถลงการณ์ขอโทษในนามของพรรคในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2008 กรณีที่รัฐบาลกั๋วหมินตั่งได้เคยทำการกดขี่ชาวไต้หวันดั้งเดิมและกวาดล้างผู้ที่คัดค้านรัฐบาลอย่างโหดเหี้ยมช่วงทศวรรษที่ 1950-1960 และเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างช่องแคบไต้หวัน ขณะเข้ารับตำแหน่ง หม่าอิงจิวก็ได้ทำการยืนยันในอุดมการณ์ที่ว่า จะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูไต้หวัน (Taiwan Renaissance) เพื่อความก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการเชื่อมความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อรักษาสันติภาพระหว่างช่องแคบ (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 42)

ภาพที่ 22 : หม่าอิงจิว

ที่มา: https://s.wsj.net/public/resources/images/BN-SL907_0314TA_GR_20170314015436.jpg

ด้านการต่างประเทศ รัฐบาลหม่าอิงจิวได้ประกาศนโยบายการทูตแบบตลอดรอดฝั่ง (flexible diplomacy หรือ viable diplomacy) โดยหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญคือ การพักรบทางการทูต (diplomatic truce) ซึ่งเป็นการหยุดใช้การทูตเงินดอลลาร์เพื่อแข่งขันกับจีนในการแสวงหาและรักษาความสัมพันธ์ทางการทูต และนโยบายนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ได้ปรับโฉมของนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2009

กระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันก็ได้ออกสมุดปกขาวที่ว่าด้วยนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ โดยรัฐบาลหม่าอิงจี้มีความพยายามที่จะให้ภาพลักษณ์การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของไต้หวันหลุดไปจากภาพจำของการพยายามแสวงหาพันธมิตรทางการทูตสักที ก่อนจะหันมาเน้นเรื่องประสิทธิผลของการให้ความช่วยเหลือเป็นหลักดังที่สมุดปกขาวฉบับดังกล่าวได้ระบุไว้ว่า ไต้หวันจะนำเอาแถลงการณ์กรุงปารีสที่ว่าด้วยประสิทธิผลของการให้ความช่วยเหลือ (The Paris Declaration on Aid Effectiveness) ที่มาจากการผลักดันขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) มาเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งหนึ่งในหลักการสำคัญของแถลงการณ์นี้คือ การตรวจสอบได้ (accountability) ทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับ (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2555: 117-118) ซึ่งเดิมการกระทำการตรวจสอบดังกล่าวในรัฐบาลก่อนหน้าไม่สามารถทำได้เนื่องจากรัฐบาลเกรงว่าการเปิดเผยตัวเลขการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของไต้หวัน จะทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนฉวยโอกาสเสนอจำนวนเงินที่มากกว่าตัดหน้าสาธารณรัฐจีน

นอกจากนี้หม่าอิงจี้ยังได้ทำการเสนอนโยบายปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไต้หวันให้รุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนนโยบาย 3 ตรง ได้แก่ การเปิดทางทางการบิน การค้า และการไปรษณีย์และโทรคมนาคมให้เชื่อมตรงถึงกันโดยไม่ต้องผ่านดินแดนอื่น โดยเฉพาะในด้านการค้า หม่าอิงจี้ยังได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะผ่อนคลายข้อจำกัดการถือหุ้นของนักธุรกิจชาวไต้หวันไปที่ถือหุ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งเปิดกว้างด้านการแลกเปลี่ยนเงินสกุลหยวนกับดอลลาร์ไต้หวัน และให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่จะช่วยพัฒนาภาคธุรกิจการค้าระหว่างช่องแคบ ส่วนทางด้านการเมือง หม่าอิงจี้ก็ได้เสนอนโยบาย 3 ไม่ ได้แก่ การไม่รวมประเทศกับสาธารณรัฐประชาชนจีน การไม่แยกประเทศกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และการไม่ต่อสู้กับสาธารณรัฐประชาชนจีน (เฉียนฉีเชิน, 2555: 43-45) อีกทั้งยังเอาใจรัฐบาลจีนด้วยการกำจัดเงินสุยเปียนด้วยการดำเนินคดีกับเงินสุยเปียนด้วยข้อหาฟอกเงินในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2008 สร้างความพึงพอใจแก่รัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก จนสาธารณรัฐประชาชนจีนยินยอมที่จะทำข้อตกลงทางการค้ากับรัฐบาลไต้หวันใน ค.ศ. 2010 ก่อนที่ใน ค.ศ. 2012 หม่าอิงจี้จะชนะการเลือกตั้งอีกครั้ง ได้เป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 2 และร่วมทำข้อตกลงการค้าภาคบริการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และหม่าอิงจี้ก็ได้เข้าเจรจากับสีจิ้นผิงที่สิงคโปร์ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 ถือเป็น การพบปะครั้งแรกระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลไต้หวันหลังสงครามกลางเมือง ค.ศ. 1949 แต่การกระทำดังกล่าวก็ได้สร้างไม่พอใจให้แก่ชาวไต้หวัน เนื่องจากสิ่งที่พวกเขาต้องการคือความสงบและการไร้สงครามใด ๆ แต่ไม่ได้ปรารถนาที่จะรวมชาติกับจีน อีกทั้งประชาชนยังเกรงว่าพรรคกั๋วหมินต้งจะแปรพักตร์แล้วนำไต้หวันไปรวมกับจีน ดังนั้นในการเลือกตั้งครั้งถัดไปในวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 2016 ประชาชนจึงร่วมกันทะเลาะแค้นเสียงให้แก่ไช่อิงเหวินจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ผู้ประกาศนโยบายแยกตัวเป็นเอกราช จนชนะการเลือกตั้งได้เป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกในประวัติศาสตร์ของไต้หวัน (ค.ศ. 2016-ปัจจุบัน)

ภาพที่ 23 : ไช้อิงเหวิน ประธานาธิบดีหญิงคนแรกของไต้หวัน

ที่มา: <https://mpics.mgrronline.com/pics/Images/560000004638401.JPEG>

ภายหลังที่ไช้อิงเหวินชนะเลือกตั้งได้เพียง 5 วัน เธอก็ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ Liberty Times หนังสือพิมพ์ที่อยู่ฝั่งเดียวกับพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าเกี่ยวกับจุดยืนของเธอในเรื่องฉันทามติ 92⁴ (1992 Consensus) ด้วยคำพูดที่ค่อนข้างคลุมเครือ เนื่องจากไช้อิงเหวินไม่ได้ให้การยอมรับฉันทามติดังกล่าว ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ทำการปฏิเสธ แต่อย่างไรก็ตาม ไช้อิงเหวินก็ยังคงให้คำมั่นสัญญาว่าจะยึดความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตามหลักการประชาธิปไตยและเจตจำนงของประชาชน (Kyle Churchman, 2016: 9-10)

ในวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 2016 ไช้อิงเหวินก็เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งไต้หวันอย่างเป็นทางการ โดยมาตรการต่าง ๆ ยังคงไม่ทิ้งหลักการสำคัญของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่เน้นให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจของชาวไต้หวันเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการสนับสนุนเอกราชของไต้หวัน แม้จะทราบดีว่าความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบที่มั่นคงนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจที่ซบเซาของไต้หวัน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้พยายามที่จะกลับไปกระชับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเฉกเช่นเดียวกับที่รัฐบาลก่อนหน้าเคยทำเท่าใดนัก แต่กลับพยายามที่จะปรับสมดุลความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไต้หวันกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้นโยบาย New Southbound (Kyle Churchman, 2016: 12)

ด้านการต่างประเทศ มีประเทศที่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันและหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนถึง 7 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเซาตูเมและปรินซิปีตัดความสัมพันธ์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2016, ปานามาตัดความสัมพันธ์ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2017, สาธารณรัฐโดมินิกันตัดความสัมพันธ์ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2018, สาธารณรัฐบูร์กินาฟาโซตัดความสัมพันธ์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018, สาธารณรัฐเอลซัลวาดอร์ตัดความสัมพันธ์ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2018, หมู่เกาะโซโลมอนตัดความสัมพันธ์ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2019 และคิริบาสตัดความสัมพันธ์ในเดือน

⁴ ฉันทามติ 92 (1992 Consensus) คือ หลักการจีนเดียวที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่างตัวแทนของสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐจีน ณ ฮองกงในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1992 โดยทั้งสองฝ่ายต่างก็เห็นตรงกันว่า “ในโลกนี้มีเพียงจีนเดียว ทั้งจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันต่างก็เป็นจีนเหมือนกัน และตกลงว่าจะตีความหมายของจีนเดียวตามนิยามของตนเอง

กันยายน ค.ศ. 2019 (Yimou Lee, 2019) ปัจจุบันจึงคงเหลือประเทศที่ให้การยอมรับได้หัววันอยู่เพียง 15 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐหมู่เกาะมาร์แชลล์ สาธารณรัฐนาอูรู สาธารณรัฐปาเลา ประเทศตุวาลู ราชอาณาจักรเอสวาตินี สันตะสำนัก ประเทศเบลีส สาธารณรัฐกัวเตมาลา สาธารณรัฐเฮติ สาธารณรัฐฮอนดูรัส สาธารณรัฐนิการากัว สาธารณรัฐปารากวัย สหพันธรัฐเซนต์คิตส์และเนวิส ประเทศเซนต์ลูเชียและประเทศเซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2021)

ไชอิงเหวินจึงได้พยายามเดินทางไปเยือนประเทศพันธมิตรเพื่อสานสัมพันธ์ทางการทูตอยู่หลายครั้ง โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2017 ไชอิงเหวินก็ได้เดินทางไปเยือนหมู่เกาะมาร์แชลล์ หมู่เกาะโซโลมอน และตุวาลู ต่อมาในช่วงวันที่ 17-21 เมษายน ค.ศ. 2018 ก็ได้เดินทางไปเยือนราชอาณาจักรเอสวาตินีเพื่อฉลองการครบรอบ 50 ปีการประกาศอิสรภาพของแอฟริกา และการครบรอบ 50 ปีของความสัมพันธ์แบบทวิภาคี ต่อมาในช่วงวันที่ 12-20 สิงหาคมในปีเดียวกัน ก็ได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐปารากวัย และเบลีสเพื่อเข้าร่วมพิธีปฏิญาณตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีปารากวัยของมาริโอ แอบโด เบนิตซ์ (Mario Abdo Benitez) พร้อมทั้งพูดคุยแบบทวิภาคีกับประมุขของรัฐของประเทศเหล่านี้ด้วย ต่อมาในช่วงวันที่ 21-28 มีนาคม ค.ศ. 2019 ก็ได้เดินทางไปเยือนปาเลา นาอูรู และหมู่เกาะมาร์แชลล์ ในช่วงวันที่ 11-22 กรกฎาคมปีเดียวกันเดินทางไปเยือนถึง 4 ประเทศ ได้แก่ เฮติ เซนต์คิตส์และเนวิส เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ และเซนต์ลูเชีย และเรียกการไปเยือน 4 ประเทศในครั้งนี้นี้ว่า การเดินทางแห่งเสรีภาพ ประชาธิปไตย และความยั่งยืน (Journey of Freedom, Democracy and Sustainability) (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 48)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความวิตกกังวลของชาวไต้หวันที่มีต่อภัยคุกคามของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นผลให้ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2020 ไชอิงเหวินได้ชนะการเลือกตั้งอีกครั้ง และครองตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งไต้หวันในสมัยที่ 2 ด้วยคะแนนเสียงที่มากที่สุด ในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไต้หวัน หลังจากนั้นไชอิงเหวินก็เน้นย้ำจุดยืนเดิมที่ว่าจะทำให้ประชาธิปไตยในไต้หวันหยั่งรากฝังลึกมากยิ่งขึ้น และจะสร้างไต้หวันใหม่ แล้วนำพาไต้หวันสู่อนาคต นอกจากนี้ยังได้ประกาศแผนการพัฒนาชาติในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ไต้หวันจะเริ่มใช้โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจใหม่เพื่อเชื่อมเศรษฐกิจไต้หวันเข้ากับเศรษฐกิจโลก ซึ่ง 4 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของไต้หวันมีความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากมาย และเศรษฐกิจของไต้หวันยังเติบโตสูงสุดในบรรดาสี่เสือแห่งเอเชีย⁵

ด้านอุตสาหกรรม ไต้หวันจะพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้แบรนด์ไต้หวัน (Taiwanese brand) เพื่อให้สังคมปลอดภัยทั้งในด้านสาธารณสุขและด้านสังคม ตามด้วยความมั่นคงของชาติ ไต้หวันจะมีบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความรุ่งเรืองในอินโด-แปซิฟิก โดยเน้นพัฒนา 6 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) อุตสาหกรรมดิจิทัลและข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึง IoT⁶ และ AI⁷

⁵ สี่เสือแห่งเอเชีย (Four Asian Tigers) ได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน

- 2) อุตสาหกรรมความมั่นคงไซเบอร์
- 3) เทคโนโลยีทางการแพทย์และเทคโนโลยีชีวภาพ
- 4) อุตสาหกรรมด้านความมั่นคงของชาติและยุทธศาสตร์ รวมไปถึงศักยภาพด้านการทหาร และพลเรือน
- 5) อุตสาหกรรมที่เป็นพลังงานสีเขียวและอุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียน
- 6) อุตสาหกรรมคลังสินค้าที่จำเป็น

ด้านความมั่นคงของชาติ โดยมีทิศทางดังนี้

- 1) เร่งพัฒนาศักยภาพด้านความมั่นคง
- 2) ปฏิรูปการระดมพลและกำลังการทหาร
- 3) พัฒนาสถาบันการจัดการด้านการทหาร

ด้านการต่างประเทศ

- 1) ไต้หวันจะมีบทบาทเชิงรุกในการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น
- 2) ไต้หวันจะพยายามอย่างต่อเนื่องในการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบ ควบคู่ไปกับการเน้นเรื่องสันติภาพ ความเท่าเทียม ประชาธิปไตย และการเจรจา โดยไต้หวันจะไม่ยอมรับนโยบายหนึ่งประเทศ สองระบบของสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อลดคุณค่าของไต้หวัน และสิ้นคลอนสถานภาพของตนเอง (Parichat Chk, 2563)

สาธารณรัฐจีนท่ามกลางความสัมพันธ์ 1 มิตร 1 ศัตรู

ความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา

นับแต่ที่สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนร่วมกันลงนามในแถลงการณ์เซี่ยงไฮ้ (Shanghai Communique) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและสหรัฐอเมริกาก็เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยเนื้อหาในแถลงการณ์ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความเคารพในอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ทำให้สหรัฐอเมริกาจำต้องยอมรับว่า ไต้หวันเป็นมณฑลหนึ่งของจีน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีสิทธิและหน้าที่ในการปลดปล่อยไต้หวันโดยวิธีการที่ฝ่ายจีนเลือกเองและปราศจาก

⁶ Internet of Things (IoT) คือเทคโนโลยีที่ทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงและรับส่งข้อมูลระหว่างกันได้อย่างง่ายดาย และสามารถสั่งการเพื่อควบคุมอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พร้อมทั้งมีระบบคลาวด์ที่จัดเก็บและประมวลผลข้อมูลผ่านออนไลน์ โดยที่เราสามารถควบคุมหรือกำหนดความเป็นส่วนตัวและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา

⁷ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) คือโปรแกรมที่ถูกเขียนและพัฒนาให้มีความฉลาด มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจได้จากการประมวลผลของฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ทั้งยังสามารถดัดแปลงการประมวลผล ประยุกต์ให้เป็นไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

การแทรกแซงจากภายนอก อีกทั้งสหรัฐอเมริกาจะต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน นอกจากนี้ สาธารณรัฐประชาชนจีนยังพยายามกดดันให้สหรัฐอเมริกาเคลื่อนย้ายกองกำลังออกจากเกาะไต้หวัน แต่สหรัฐอเมริกาที่มีเงื่อนไขว่า สหรัฐอเมริกาจะถอนกำลังทหารออกจากไต้หวันก็ต่อเมื่อภาวะตึงเครียดระหว่างจีนและไต้หวันผ่อนคลายลงหรือเมื่อจีนและไต้หวันสามารถระงับปัญหาที่มีร่วมกันได้อย่างสันติเท่านั้น (สุนทร ลีวงศ์เจริญ, 2528: 37) ต่อมาใน ค.ศ. 1974 เจอรัลด์ ฟอร์ด (Gerald Ford) ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาต่อจากริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ที่ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากคดีวอเตอร์เกต (Watergate Scandal) ได้พยายามที่จะถอนกองกำลังทหารของสหรัฐ ฯ ออกจากสงครามเวียดนาม จนในที่สุดก็สามารถทำได้สำเร็จใน ค.ศ. 1975 ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้ทำให้จำนวนทหารของกองทัพสหรัฐ ฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างยิ่งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความช่วยเหลือทางทหารที่สหรัฐ ฯ มีต่อไต้หวัน (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 30) จนกระทั่งในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1979 สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้เริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ และจิมมี คาร์เตอร์ (Jimmy Carter) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นก็ได้ประกาศรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นรัฐบาลอย่างเป็นทางการ รัฐบาลเดียวของจีน พร้อมทั้งประกาศจะยุติความสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างเป็นทางการกับไต้หวัน แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับไต้หวันเอาไว้อยู่ ต่อมาในวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1979 รัฐสภาของสหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ก็ได้เริ่มต้นทำการเคลื่อนไหวบางประการที่ส่งผลต่อประโยชน์ของไต้หวัน โดยสหรัฐอเมริกาได้ประกาศพระราชบัญญัติความสัมพันธ์ไต้หวัน (Taiwan Relations Act) ขึ้นมา โดยมีใจความสำคัญ ดังนี้

1) การอนุมัติการจัดตั้ง สถาบันอเมริกาในไต้หวัน (American Institute in Taiwan: AIT) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่คอยดูแลความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการของสหรัฐอเมริกาและไต้หวันภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้ยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันไปแล้ว โดยปฏิบัติหน้าที่เสมือนเป็นสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา-ไทเป คอยนำนโยบายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามาปฏิบัติอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ และอนุมัติการตรวจลงตราหนังสือเดินทาง (Visa)⁸ นอกจากนี้ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1982 สหรัฐอเมริกาก็ได้แต่งตั้งให้ James Lilley เป็นผู้อำนวยการสถาบันอเมริกาในไต้หวัน และเป็นผู้แทนของโรนัลด์ เรแกนในการแถลงวาจาต่อเจียงจิงกั๋ว ประธานาธิบดีของไต้หวันในขณะนั้น ถึงหลักประกัน 6 ประการที่สหรัฐอเมริกาได้มอบไว้ให้เป็นคำมั่นสัญญาของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อไต้หวัน โดยมีนโยบาย ดังนี้

1.1) ไม่ตกลงจะกำหนดเวลาการยุติการขายยุทโธปกรณ์ต่อไต้หวัน

⁸ ขณะเดียวกัน สาธารณรัฐจีนเองก็มีหน่วยงานเอกชนที่ชื่อว่า สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป (Taipei Economic and Cultural Representative Office: (TECRO) ทำหน้าที่เช่นเดียวกับ American Institute in Taiwan ของสหรัฐอเมริกา

1.2) ไม่ตกลงจะปรึกษาหารือกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ก่อนขายยูโทโพรแกรมให้แก่
ไต้หวัน

1.3) จะไม่แสดงบทบาทใกล้เคียงระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและไต้หวัน

1.4) จะไม่ทำการเปลี่ยนพระราชบัญญัติความสัมพันธ์ไต้หวัน

1.5) จะไม่ทำการเปลี่ยนแปลงจุดยืนที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยเหนือไต้หวัน

1.6) จะไม่ทำการกดดันไต้หวันให้ร่วมเจรจากับสาธารณรัฐประชาชนจีน

นอกจากหลักประกัน 6 ประการแล้ว โรนัลด์ เรแกนยังได้จัดทำบันทึกสั่งการต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Council: NSC) ระบุให้การลดจำนวนยูโทโพรแกรมที่จะขายต่อไต้หวัน ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความยึดมั่นในแนวทางสันติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างช่องแคบไต้หวันของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจำนวนและคุณภาพของยูโทโพรแกรมจะพิจารณาจากเงื่อนไขระดับภัยคุกคามที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีต่อไต้หวันเท่านั้น

2) การให้ความรับรองความมั่นคงของไต้หวัน โดยกำหนดไว้ว่า หากมีการประเมินว่าไต้หวันตกอยู่ในอันตรายจากภัยคุกคามทางทหาร หรือมีความพยายามอันใดก็ตามที่จะบ่อนทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมของไต้หวัน ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาจะต้องแจ้งต่อรัฐสภาทันที และจะต้องหารือกับรัฐสภาเพื่อหามาตรการแก้ไขที่เหมาะสม (ประวิณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 3-5)

กล่าวได้ว่า แม้สหรัฐอเมริกาและไต้หวันจะไม่ได้ทำการติดต่อกันโดยตรง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและประชาชนก็ยังไม่ได้จางหายไป โดยเฉพาะด้านความมั่นคง สหรัฐอเมริกายังคงขายระบบยูโทโพรแกรมให้แก่ไต้หวันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น

- ในช่วงสมัยของรัฐบาลบารัค โอบามา (Barack Obama) สหรัฐอเมริกาก็ได้ทำการขายยูโทโพรแกรมแก่ไต้หวันเป็นมูลค่ากว่า 12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

- มีการแลกเปลี่ยนทางทหารระดับสูง (section on senior military exchanges) กับไต้หวันเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 2017

- การส่งคำเตือนสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ให้ใช้กำลังต่อไต้หวันด้วยการอ้างพระราชบัญญัติความสัมพันธ์ไต้หวัน อีกทั้งยังเตือนสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนไม่นำเข้าหรือส่งออกสินค้ากับไต้หวันถือเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงของแปซิฟิกตะวันตก และถือว่าเป็นความกังวลอย่างยิ่งของสหรัฐอเมริกา (ประวิณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 8)

ต่อมาเมื่อโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) กำลังจะขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา โดนัลด์ ทรัมป์ก็ได้กลายเป็นว่าที่ผู้นำคนแรกของสหรัฐอเมริกาที่ทำการติดต่อกับผู้นำของไต้หวัน ภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาคัดความสัมพันธ์กับไต้หวันแล้วหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ โดยในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 2016 โดนัลด์ ทรัมป์ ได้ทำการ

สนทนาทางโทรศัพท์กับไซอิ๋งเหวิน การกระทำดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ต่อโดนัลด์ ทรัมป์เป็นอย่างมาก แต่โดนัลด์ ทรัมป์ก็ยังคงแสดงท่าทีต่อต้าน และอ้างถึงการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเอาเปรียบสหรัฐอเมริกาด้วยการลดค่าเงินและภาษี รวมไปถึงการเคลื่อนไหวทางการทหารของสาธารณรัฐประชาชนจีนในทะเลจีนใต้ (ประวีณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 10)

ต่อมาเมื่อโจ ไบเดน (Joseph R. Biden Jr.) เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาคนที่ 46 ไซอิ๋งเหวินก็ได้ร่วมแสดงความยินดี ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนยังไร้การเคลื่อนไหว นอกจากนี้เซียวกเหม่ยฉิน (Hsiang Bi-khim) ผู้แทนไต้หวันประจำสหรัฐอเมริกาได้รับคำเชิญอย่างเป็นทางการให้เข้าร่วมพิธีสาบานตนของโจ ไบเดน ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและไต้หวันที่จะเป็นไปได้ในทางที่ดีขึ้น

ความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ภายหลังจากที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแทนที่ไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้พยายามให้ประเทศที่หันไปสานสัมพันธ์กับตนเองยึดหลักนโยบายจีนเดียว (One China Policy) เป็นผลให้ประเทศเหล่านั้นต้องมีความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถมีความสัมพันธ์ควบคู่ไปกับไต้หวันได้ โดยรัฐบาลจีนได้ประกาศจุดยืนอย่างแน่วแน่ว่า “ไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน และไม่อาจแบ่งแยกจากจีนได้ เพราะถือเป็นบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน”

สาธารณรัฐประชาชนจีนยังคงสานต่อความพยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่มีต่อไต้หวันด้วยนโยบายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสันติ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่เคยประกาศยกเลิกการอ้างสิทธิ์ในการใช้กำลังทหาร (Use of Force) ต่อไต้หวัน และกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนก็ยังคงเสริมสร้างขีดความสามารถทางการรบอย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดสงครามกับไต้หวันและเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ไต้หวันประกาศเอกราชจากจีน และในที่สุดในวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 2005 ซึ่งตรงกับช่วงที่ไต้หวันมีเฉินสุยเปี่ยนเป็นประธานาธิบดี รัฐบาลจีนก็ได้ออกกฎหมายต่อต้านการแบ่งแยกประเทศ (Anti-Secession Law) ที่มีเนื้อหาระบุถึงเงื่อนไข 3 ประการที่สามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่จีนในการใช้มาตรการที่ไม่ใช้สันติและมาตรการอื่นที่จำเป็นเพื่อปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน โดยมีเนื้อหา ดังนี้ (ประวีณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 5)

- 1) เมื่อกองกำลังทหารของไต้หวันทำการแยกดินแดนออกจากจีน
- 2) เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลให้ไต้หวันแยกดินแดนออกจากจีน
- 3) เมื่อความเป็นไปได้ในการรวมชาติโดยสันติสิ้นสุดลงอย่างสิ้นเชิง

ต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้รับการผ่อนคลายความตึงเครียดลงเป็นอย่างมากในยุคของรัฐบาลหม่าอิงจิว แต่กระนั้นสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยังคงยืนกรานอย่างยืมนั่นว่าไต้หวันไม่ใช่สาธารณรัฐจีน หากแต่เป็นเพียงหนึ่งในมณฑลของสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น และเรื่องนี้ก็ได้

สร้างความไม่สบายใจให้กับผู้กำหนดนโยบายของไต้หวันมาตลอด โดยไต้หวันไม่สามารถที่จะคาดหวังให้สาธารณรัฐประชาชนจีนยินยอมเจรจาและให้ความร่วมมือกับไต้หวันด้านการทูตได้ง่าย ๆ และการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ยอมรับการมีตัวตนของไต้หวันในฐานะของรัฐที่มีอธิปไตยเป็นของตนเอง ก็ได้ส่งผลให้ไต้หวันไม่สามารถละเลยการรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศได้ แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างช่องแคบจะดีขึ้นเพียงใดก็ตาม (วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2555: 119)

ต่อมาเมื่อไซอิ้งเหวินเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งไต้หวัน ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและไต้หวันก็กลับมาตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ดำเนินการลงโทษไต้หวันด้วยการระงับช่องทางการสื่อสารข้ามช่องแคบกับฝ่ายบริหารของไต้หวันอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งกดดันไต้หวันทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ โดยด้านด้านเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการไม่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางไปไต้หวัน เป็นผลให้ในช่วงไตรมาสแรกของ ค.ศ. 2017 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาไต้หวันลดลงประมาณร้อยละ 42 เมื่อเปรียบเทียบกับเวลาช่วงเดียวกันของ ค.ศ. 2016 (ประวีณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 6) ด้านการเมืองก็ได้ประกาศนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

- (1) การยืนหยัดในคำมั่นของฉันทามติ 92
- (2) การคัดค้านอย่างแน่วแน่ต่อกิจกรรมใด ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามแยกตัวเป็นเอกราชของไต้หวันทุกรูปแบบ
- (3) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้ามช่องแคบในด้านต่าง ๆ ในหมู่เยาวชน

นอกจากนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยังคงยืนยันกรานว่า ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบจะพัฒนาต่อไปได้อย่างสันติและมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ หากไต้หวันยังคงยึดถือในรากฐานทางการเมืองร่วมกัน แต่หากไต้หวันยังคงทำเป็นเมินเฉยต่อฉันทามติ 92 และพยายามเปลี่ยนแปลงอะไรใด ๆ ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมองว่าเป็นการขัดขวางสันติภาพและเสถียรภาพข้ามช่องแคบ สาธารณรัฐประชาชนจีนก็พร้อมที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด (Kyle Churchman, 2016: 13) จนกระทั่งเมื่อโดนัลด์ ทรัมป์ เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้เพิ่มการกระทำที่มีความแข็งกร้าวในมาตรการเกี่ยวกับไต้หวันมากยิ่งขึ้น โดยในทางนิตินัย รัฐบาลจีนได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายต่อต้านการแยกประเทศโดยเพิ่มเงื่อนไขในการใช้กำลังกับไต้หวัน ส่วนในทางพฤตินัย รัฐบาลจีนได้ทำการประณามสหรัฐอเมริกาที่ทำการขายยุทโธปกรณ์ให้แก่ไต้หวัน พร้อมทั้งดำเนินการคว่ำบาตรบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการขายยุทโธปกรณ์ดังกล่าวด้วย (ประวีณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 5-6) เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมองว่าท่าทีของสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับการประกาศจุดยืนของไต้หวัน (ประวีณา กลิ่นศรีสุข, ม.ป.ป.: 7)

ด้านการต่างประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้ทำการกดดันให้ประเทศพันธมิตรของไต้หวันหันไปสร้างปฏิสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนแทน โดยการใช้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาเป็นสิ่งยั่วเย้า อีกทั้งยังได้ทำการกดดันไต้หวันผ่านองค์กรระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ. 2016 องค์กรการบินพลเรือน

ระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) และองค์การตำรวจอาชญากรรมสากล (International Criminal Police Organization: Interpol) ได้ปฏิเสธต่อคำขอของไต้หวันในการเข้าร่วมประชุมประจำปีขององค์การ และเมื่อ ค.ศ. 2017 ในการจัดประชุมสมัชชาอนามัยโลก (World Health Assembly: WHA) ก็ไม่ได้ส่งหนังสือเชิญไต้หวันให้เข้าร่วมการประชุมประจำปี

ความพยายามในการกลับเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

เนื่องจากการเสียตำแหน่งที่นั่งในองค์การสหประชาชาติ ก็ได้ทำให้ไต้หวันเสียความเป็นสมาชิกในองค์การและความร่วมมืออื่น ๆ มากมาย ไต้หวันจึงต้องพยายามอย่างหนักเพื่อที่จะกลับเข้าสู่สถานะเดิม โดยนโยบายทางการต่างประเทศที่ยืดหยุ่นมากของไต้หวัน ก็ได้ทำให้ไต้หวันไม่ได้ให้ความสำคัญว่าจะต้องใช้ชื่อ “สาธารณรัฐจีน” ในการเข้าร่วมองค์การระหว่างรัฐ (Intergovernmental Organizations: IGOs) ด้วยความเชื่อที่ว่า การเป็นสมาชิก IGOs อาจจะช่วยผลักดันไต้หวันได้รับการยอมรับจากนานาประเทศและจะได้เป็นอิสระจากจีน ในที่สุดรัฐบาลไต้หวันจึงใช้ยุทธศาสตร์การเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ระหว่างประเทศเพื่อยุติการโดดเดี่ยวไต้หวันออกจากเวทีระหว่างประเทศ ก่อนจะเพิ่มพื้นที่ระหว่างประเทศของไต้หวัน โดยหวังว่ามันจะช่วยสร้างสถานะระหว่างประเทศของไต้หวัน และทำให้จุดยืนของไต้หวันมีความแข็งแกร่งขึ้น (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 50)

ภายใต้นโยบาย “การทูตที่เน้นผลทางปฏิบัติ” ไต้หวันก็พยายามเข้าเป็นสมาชิกหรือรื้อฟื้นสถานะสมาชิกเดิมในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งองค์การระหว่างรัฐ และองค์การที่มีไต้หวัน ซึ่งในต้นทศวรรษ 2000 ในที่สุดไต้หวันก็ได้เข้าร่วมองค์การระหว่างรัฐในฐานะสมาชิกภาพผู้มีอำนาจเต็มจำนวน 22 แห่ง และเข้าร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์หรือผู้สมทบจำนวน 14 แห่ง พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์การที่มีไต้หวันระหว่างประเทศกว่า 2,074 กิจกรรม โดยองค์การเหล่านี้ล้วนเป็นองค์การดำเนินโครงการเพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาทุกข์ในประเทศต่าง ๆ มากกว่า 50 ประเทศ และเข้าร่วมปฏิบัติการระหว่างประเทศที่นำโดยสหรัฐอเมริกา เช่น ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายและการฟื้นฟูอิรัก (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 51)

ต่อมารัฐบาลจีนก็ได้ยินยอมให้ไต้หวันเข้าร่วมใน IGOs ที่มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจได้ ใน ค.ศ. 1988 ไต้หวันจึงได้กลับไปมีสถานะเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้ชื่อ “จีนไทเป” (Taipei, China) และใน ค.ศ. 1991 ได้เข้าเป็นสมาชิกของที่ประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation: APEC) ในชื่อจีนไทเปดั้งเดิม ค.ศ. 1992 เข้าร่วมการประชุมแปซิฟิกใต้ (South Pacific Forum) ในชื่อ “ไต้หวัน/สาธารณรัฐจีน และยังได้เข้าร่วมประชุมอย่างไม่เป็นทางการใน Pacific Basin Economic Community (PBEC) และ Pacific Economic Cooperation Conference (PECC) รวมทั้งเข้าร่วมในฐานะหุ้นส่วนการพูดคุยทางเศรษฐกิจกับสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations:

ASEAN) และองค์การเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) และ ค.ศ. 2002 ก็ได้เข้าเป็นสมาชิกของ WTO ในฐานะของหน่วยงานทางเศรษฐกิจ (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 51)

ไต้หวันยังคงใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อที่จะกลับคืนสถานะสมาชิกของ IGOs ที่สำคัญที่สุดอย่างองค์การสหประชาชาติ โดยหลังจาก ค.ศ. 1993 ไต้หวันมีความพยายามอย่างมากที่จะกลับเข้าไปอยู่ในองค์การสหประชาชาติ ต่อมาภายใต้การบริหารของรัฐบาลหม่าอิงจิวก็ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ โดยพยายามหาทางที่จะเข้าร่วมในหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติที่มีหน้าที่เฉพาะแทน ได้แก่ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ อีกทั้งยังพยายามเพิ่มพื้นที่ของไต้หวันใน IGOs ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลจีนให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการเจรจาโดยตรงระหว่างสองฝ่ายเกี่ยวกับการเข้าร่วมใน IGOs ของไต้หวันที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยการยินยอมจากจีน จนกระทั่งใน ค.ศ. 2009 ไต้หวันก็ได้เข้าร่วมในสมัชชาอนามัยโลก (WHA) ในฐานะผู้สังเกตการณ์โดยใช้ชื่อว่า จีนไทเป (รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล, 2563: 52)

ต่อมาในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 2019 กระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันก็ได้ออกมาเผยว่า เวทีการอภิปรายทั่วไปของการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (UNGA) ค.ศ. 2019 ได้จบลงด้วยดีเมื่อวันที่ 30 กันยายน จากความพยายามทุกวิถีทางของรัฐบาลและความร่วมมือของภาคเอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันไต้หวันให้กลับเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ ทั้งยังมีความต้องการกระตุ้นให้ประชาคมโลกเข้าใจถึงข้อเรียกร้องของไต้หวันมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การสนับสนุนจากนานาประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่าแผนการดังกล่าวของไต้หวันดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว ขณะเดียวกันบรรดาประเทศพันธมิตรของไต้หวันที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติประกอบด้วย ประเทศเบลสิช ราชอาณาจักรเอสวาตินี สาธารณรัฐเฮติ สันตะสำนัก สาธารณรัฐฮอนดูรัส สาธารณรัฐหมู่เกาะมาร์แชลล์ สาธารณรัฐนาอูรู สาธารณรัฐปาเลา สาธารณรัฐปารากวัย สหพันธรัฐเซนต์คิตส์และเนวิส ประเทศเซนต์ลูเชีย ประเทศเซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ และประเทศตูวาลู ก็ได้ส่งหนังสือเรียกร้องที่ลงนามร่วมกัน และบางประเทศก็จัดทำหนังสือต่างหากถึง António Guterres เลขาธิการสหประชาชาติ อีกทั้งยังช่วยเป็นกระบอกเสียงในเวทีการอภิปรายทั่วไปหรือการประชุมระดับสูงที่เกี่ยวข้อง และด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นแสดงให้เห็นว่าต้องการสนับสนุนไต้หวันให้เข้ามามีส่วนร่วมในองค์การสหประชาชาติ

ทางฝั่งของสำนักงานตัวแทนออสเตรเลีย เยอรมนี ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาประจำไต้หวันต่างก็ทยอยเผยแพร่ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “มิตรที่จริงใจ” (A True Friend) ที่จัดทำโดยกระทรวงต่างประเทศของไต้หวันลงบนเฟซบุ๊กแฟนเพจของหน่วยงานเพื่อแสดงถึงความชื่นชมที่ไต้หวันได้อุทิศคุณประโยชน์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจำนวนผู้เข้าชมภาพยนตร์ดังกล่าวตั้งแต่วันที่เผยแพร่จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม มียอดผู้เข้าชมกว่า 13.47 ล้านครั้ง นอกจากนี้บทความหัวข้อ “ยอมรับไต้หวันเพื่อสอดรับกับหลักการยอมรับความแตกต่างของสหประชาชาติ” ที่ถูก

เผยแพร่โดยอู๋เจาเซีย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไต้หวันก็ได้รับการตีพิมพ์ลงในสื่อต่างชาติที่ได้รับความนิยมทั้งในและต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศอื่น ๆ กว่า 170 ครั้ง ส่วนบทความที่เกี่ยวข้องที่ถูกเผยแพร่ลงในเฟซบุ๊กแฟนเพจกระทรวงต่างประเทศของไต้หวันเองก็มียอดการเข้าถึงกว่า 3.6 แสนคน ท้ายที่สุดกระทรวงต่างประเทศของไต้หวันก็ยังได้เน้นย้ำว่า จะร่วมมือกับหน่วยงานและกระทรวงต่าง ๆ เพื่อผลักดันแผนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์การสหประชาชาติภายใต้หลักการความชำนาญเฉพาะด้านลงมือปฏิบัติจริงและร่วมสร้างคุณประโยชน์ต่อไป ทั้งนี้เพื่อกอบกู้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไต้หวันในการเข้ามีส่วนร่วมในเครือข่ายขององค์การสหประชาชาติอย่างยุติธรรมและมีศักดิ์ศรี และเพื่อสร้างคุณประโยชน์ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ร่วมกับประชาคมโลกต่อไป (กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน), 2564)

สรุป

เกาะไต้หวัน เดิมทีเป็นเพียงเกาะหาปลาของชาวประมง และแหล่งช่องสุ่มของโจรสลัด โดยมีชาวมาลาโย-โพลีเนเซียนเป็นชนพื้นเมือง ถูกค้นพบครั้งแรกโดยชาวโปรตุเกส ก่อนที่ชาวดัตช์จะเข้ามายึดไต้หวันไว้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้าสู่จีน ญี่ปุ่น และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลาสั้น ๆ หลังจากนั้นก็ถูกขับไล่ออกไปโดยชาวจีนบางส่วนที่เพิ่งลี้ภัยมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ร่วมมือกับชาวพื้นเมืองไต้หวัน และเนื่องด้วยชัยชนะของไต้หวันนั้นดี สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ทั้งอังกฤษ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และฝรั่งเศส จึงให้ความสนใจไต้หวัน จนในที่สุดราชสำนักชิงจึงสถาปนาไต้หวันเป็นมณฑลที่ 22 ของจีน พร้อมให้ความสำคัญกับไต้หวันมากขึ้นในฐานะประตูสู่ทะเลจีนใต้และดินแดนป้องกันมณฑลชายฝั่ง 7 มณฑลของจีน แต่ไต้หวันก็เป็นมณฑลของจีนได้ไม่นานก็ต้องถูกเปลี่ยนมือไปเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นตามหลักสนธิสัญญาชิโมโนะเซกิ เนื่องจากจีนพ่ายแพ้ให้แก่ญี่ปุ่นในสงครามจีน-ญี่ปุ่น ค.ศ. 1894-1895 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมหาศาลและนำไปสู่การพัฒนาการความเป็นชาติของไต้หวัน โดยภายหลังที่ราชสำนักชิงสูญเสียอำนาจในการปกครองไต้หวันให้แก่จักรวรรดิญี่ปุ่น ญี่ปุ่นก็ได้ทำการปกครองไต้หวันด้วยระยะเวลากว่า 50 ปี ญี่ปุ่นทั้งได้ปฏิรูประบอบกฎหมาย สร้างความเข้มแข็งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ยกกระจัดเศรษฐกิจ และพัฒนาไต้หวันสู่ความทันสมัยมากมายจนไต้หวันในขณะนั้นมีประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากจีนแผ่นดินใหญ่โดยสิ้นเชิง

เมื่อเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงพร้อมความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น เจียงไคเช็คก็ได้ลงนามในคำประกาศที่กรุงไคโร ค.ศ. 1943 เพื่อเรียกร้องให้ไต้หวันกลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งทันที หลังการปลดอำนาจของกองทัพญี่ปุ่น หลังจากนั้นก็ได้แต่งตั้งให้นายพลเฉินยีเป็นผู้ว่าราชการไต้หวันคนแรก แต่นายพลเฉินยีได้ใช้อำนาจของตนที่มีอย่างล้นเหลือสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวไต้หวันดั้งเดิมในหลายเรื่อง จนในที่สุดก็กลายเป็นชนวนที่นำไปสู่เหตุการณ์จลาจล 228 ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ชาวไต้หวันดั้งเดิมออกมาเรียกร้องความเท่าเทียมให้ตนเอง ภายหลังที่เหตุการณ์สิ้นสุดลง ตำแหน่งผู้ว่าราชการ

ไต้หวันก็มีเพียงอำนาจดูแลเฉพาะฝ่ายพลเรือน ส่วนอำนาจการควบคุมกองทัพถูกปรับเปลี่ยนให้ไปอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง ชาวไต้หวันดั้งเดิมเองก็มีสิทธิเข้าทำงานในภาคราชการมากขึ้น ความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมไต้หวันภายในประเทศจึงลดความรุนแรงลง จนกระทั่งเมื่อเกิดสงครามกลางเมืองในจีน เจียงไคเช็คที่ไต้หวันแพ้ให้แก่เหมาเจ๋อตงและพรรคคอมมิวนิสต์ก็ต้องอพยพตัวเองและผู้ติดตามชาวจีนกว่า 1.2 ล้านคนลี้ภัยไปยังเกาะไต้หวัน ก่อนจะสถาปนารัฐบาลสาธารณรัฐจีนพลัดถิ่นขึ้นในไต้หวันและประกาศใช้กฎอัยการศึกใน ค.ศ. 1949

เจียงไคเช็ครวบอำนาจเบ็ดเสร็จไว้ที่ตนเอง โดยรับผิดชอบถึง 3 ตำแหน่ง ได้แก่ หัวหน้าพรรคก๊กมินตั๋ง ประธานาธิบดีแห่งรัฐ และผู้บังคับกองกำลังทหาร ต่อมาก็กำหนดให้สภาแห่งชาติมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการเลือกและแต่งตั้งประธานาธิบดี และแก้ไขรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ส่วนสภานิติบัญญัติให้ทำหน้าที่ออกกฎหมาย แต่ในช่วงสองทศวรรษแรก สมาชิกของสภาทั้งสองต่างก็ประกอบด้วยชาวจีนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ทั้งสิ้น ส่วนชาวไต้หวันดั้งเดิมยังคงถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในสภาดังกล่าว ไต้หวันในขณะนั้นจึงถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร โดยมีพรรคก๊กมินตั๋งผูกขาดตำแหน่งเอาไว้ และไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นขึ้นได้ ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ ไต้หวันจะมีสหรัฐอเมริกาคอยให้การพึ่งพิงอยู่เสมอ โดยสหรัฐอเมริกาได้พยายามอย่างมากที่จะป้องกันปัญหาความอดอยากและภาวะเงินเฟ้อแก่ไต้หวันและยิ่งเมื่อสงครามเกาหลีเริ่มอุบัติขึ้น สหรัฐอเมริกาก็เกรงกลัวในทฤษฎีโดมิโน จึงได้วางแผนคุ้มกันทางการทหารและเศรษฐกิจไต้หวันในระยะยาว พร้อมทั้งจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธในไต้หวัน และทุ่มเงินกว่า 500 ล้านดอลลาร์ช่วยเหลือไต้หวัน นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังได้สนับสนุนเงินพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นผลให้อุตสาหกรรมของไต้หวันใน ค.ศ. 1952 ก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าของทศวรรษก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและสหรัฐอเมริกายังคงดำเนินไปอย่างดี สหรัฐอเมริกาได้ทำให้ไต้หวันกลายเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งของสหประชาชาติ และอยู่ในสถานะดังกล่าวในตำแหน่งสมาชิกถาวรของสหประชาชาติเป็นเวลากว่า 20 ปี จนกระทั่งใน ค.ศ. 1971 ไต้หวันก็ได้สูญเสียที่นั่งนี้ให้แก่สาธารณรัฐประชาชนจีนตามมติที่ 2758 ซึ่งในขณะนั้นเจียงจิงกว๋อ บุตรชายเจียงไคเช็คก็เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในไต้หวัน ก่อนจะรับตำแหน่งประธานาธิบดีคนถัดมาใน ค.ศ. 1975 และขณะที่ไต้หวันต้องเผชิญกับวิกฤติที่ส่งผลต่อสถานะความเป็นรัฐของตนเอง พร้อมทั้งถูกตัดความสัมพันธ์ทางการทูตไปกว่า 27 ประเทศ เจียงจิงกว๋อจึงต้องดำเนินนโยบายการทูตเบ็ดเสร็จ โดยเน้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรอบด้าน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการกีฬา ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ โดยประชาชนได้พยายามออกมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของตน ก่อนจะนำไปสู่เหตุการณ์การจลาจลในเมืองเกาสุงใน ค.ศ. 1979 ซึ่งผลจากการจลาจลดังกล่าวก็นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มตั่งไวไวเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศ ก่อนที่กลุ่มตั่งไวไวจะกลายเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างที่เป็นระบบ

และเป็นศูนย์กลางของนักการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล และมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นอย่างเป็นทางการ จนในที่สุดเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1986 สมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนตั้งไว้กว่า 130 คน ก็ได้รวมตัวกัน ณ กรุงไทเป ก่อนจะก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party: DPP) ขึ้นโดยมีจุดประสงค์หลักคือ การพัฒนาประชาธิปไตยในทางการเมืองของไต้หวันและการเรียกร้องการปกครองตนเองของชาวไต้หวันดั้งเดิม แต่มีสถานะภาพเป็นพรรคการเมืองนอกกฎหมายในช่วงแรก ต่อมาใน ค.ศ. 1987 รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งได้ยกเลิกการใช้กฎหมายการศึก พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจึงมีสถานะภาพเป็นพรรคการเมืองของไต้หวันอย่างเป็นทางการ การเมืองของไต้หวันจึงเริ่มเข้าสู่ระบบการเมืองหลายพรรคซึ่งถือเป็นการพัฒนาขั้นหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย

ต่อมาหลี่เต็งฮุยก็ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต่อจากประธานาธิบดีเจียงจิงกว๋อในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1988 และถือเป็นผู้นำทางการเมืองสูงสุดของไต้หวันคนแรกที่เป็นชาวไต้หวันดั้งเดิม หลี่เต็งฮุยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกเจตจำนงทางการเมืองได้อย่างเสรีแตกต่างจากการปกครองระบอบเผด็จการเก่าที่กินเวลายาวนานกว่า 40 ปี และได้ดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของสภานิติบัญญัติใน ค.ศ. 1992 และเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงเป็นครั้งแรกในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1996 ซึ่งประชาชนมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการเลือกผู้นำของตนเอง โดยมีหลี่เต็งฮุยเป็นผู้ชนะด้วยคะแนนที่ถล่มทลาย

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน หลี่เต็งฮุยยังได้พยายามขจัดความแตกต่างและยุติการแบ่งแยกระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในไต้หวัน และเริ่มใช้คำว่า “ชาวไต้หวันใหม่” (New Taiwanese) ให้ครอบคลุมถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างพร้อมทั้งประกาศนโยบายการทูตที่เน้นผลในทางปฏิบัติหรือการทูตแบบยืดหยุ่นออกมาดึงดูดให้ประเทศต่าง ๆ หันมาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันมากขึ้น โดยที่ประเทศเหล่านั้นนั้นไม่จำเป็นต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อธำรงไว้ซึ่งความมีตัวตนของไต้หวัน

ต่อมาเฉินสุยเปี่ยน ตัวแทนคนแรกจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าก็ได้ขึ้นมาบริหารและปิดฉากการผูกขาดอำนาจกว่า 50 ปีของพรรคก๊กมินตั๋ง พัฒนาการสำคัญของการเมืองไต้หวันในสมัยนั้นคือ การแบ่งขั้วทางการเมือง ได้แก่ พันธมิตรสีเขียวที่นำโดยพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและพรรคพันธมิตรขนาดเล็ก และพันธมิตรสีน้ำเงินที่นำโดยพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคพีเพิลเพิร์ส นอกจากนี้เฉินสุยเปี่ยนยังพยายามทำให้ไต้หวันแยกตัวเป็นเอกราชมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและเป็นรัฐที่มีอธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ความพยายามดังกล่าวก็นำมาซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างช่องแคบที่เข้าสู่ภาวะตึงเครียดมากยิ่งขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. 2006 ก็มักจะปรากฏข่าวการใช้อำนาจในทางมิชอบของเฉินสุยเปี่ยนและครอบครัวอยู่เป็นนิจ ความนิยมในตัวเขาและความเชื่อมั่นต่อพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจึงลดลง การเลือกตั้งครั้งถัดไปจึงมีหม่าอิงจิว ผู้สมัครจากพรรคก๊กมินตั๋งเป็นผู้ชนะ ซึ่งหม่าอิงจิวก็มีอุดมการณ์ที่ว่า จะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูไต้หวันเพื่อความก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการเชื่อมความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อรักษาสันติภาพระหว่างช่องแคบ จากนั้นจึงได้ดำเนินนโยบายการทูตแบบตลอดรอดฝั่ง โดยมีการพักรบทางการทูตเป็นหนึ่งใน

องค์ประกอบสำคัญ ซึ่งไต้หวันจะหยุดใช้การทูตเงินดอลลาร์เพื่อแข่งขันกับจีนในการแสวงหาและรักษาความสัมพันธ์ทางการทูต และนโยบายนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างดี ทั้งนี้หม่าอิงจิวยังได้ทำการเสนอนโยบายปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไต้หวันให้รุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นด้วยนโยบาย 3 ตรง ได้แก่ การเปิดทางทางการบิน การค้า และการไปรษณีย์และโทรคมนาคมให้เชื่อมตรงถึงกันโดยไม่ต้องผ่านดินแดนอื่น โดยเฉพาะในด้านการค้า หม่าอิงจิวยังได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะผ่อนคลายนโยบายข้อจำกัดการถือหุ้นของนักธุรกิจชาวไต้หวันไปถือหุ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งเปิดกว้างด้านการแลกเปลี่ยนเงินสกุลหยวนกับดอลลาร์ไต้หวัน และให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่จะช่วยพัฒนาภาคธุรกิจการค้าระหว่างช่องแคบ และหม่าอิงจิวยังได้เข้าเจรจากับสี่จีนผิงที่สิงคโปร์ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 ถือเป็นการประชุมครั้งแรกระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลไต้หวันหลังสงครามกลางเมือง ค.ศ. 1949 แต่การกระทำดังกล่าวก็ได้สร้างไม่พอใจให้แก่ชาวไต้หวัน เนื่องจากประชาชนเกรงว่าพรรคก๊กมินตั๋งจะแปรพักตร์แล้วนำไต้หวันไปรวมกับจีน ดังนั้นในการเลือกตั้งครั้งถัดไปจึงร่วมกันทะเลาะแค้นเสียงให้แก่ไชอิงเหวินจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจนชนะการเลือกตั้งได้เป็นประธานาธิบดี ซึ่งไชอิงเหวินเป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกในประวัติศาสตร์ของไต้หวัน และยึดหลักการสำคัญของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่เน้นให้ความเคารพต่อการตัดสินใจของชาวไต้หวันเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการสนับสนุนเอกราชของไต้หวัน แม้จะทราบดีว่าความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบที่มั่นคงนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจไต้หวัน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้พยายามที่จะกลับไปกระชับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเฉกเช่นเดียวกับที่รัฐบาลก่อนหน้าเคยทำเท่าใดนัก แต่กลับพยายามที่จะปรับสมดุลความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไต้หวันกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ผ่านนโยบาย New Southbound และในการเลือกตั้งสมัยที่ 2 ไชอิงเหวินก็ได้ชนะการเลือกตั้งอีกครั้งด้วยคะแนนเสียงที่มากที่สุดในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไต้หวัน หลังจากนั้นไชอิงเหวินก็เน้นย้ำจุดยืนเดิมที่ว่าจะทำให้ประชาธิปไตยในไต้หวันหยั่งรากฝังลึกมากยิ่งขึ้น และจะสร้างไต้หวันใหม่แล้วนำพาไต้หวันสู่อนาคตด้วยแผนการพัฒนาชาติในด้านต่าง ๆ

บรรณานุกรม

สื่อสิ่งพิมพ์

- เฉียนฉีเชิน. (2554). **สถานการณ์โลกกับการทูตจีน**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์. (2551). “บทบาททางการเมืองของพรรคก๊กมินตั๋งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนค.ศ. 1912-1949.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชีย คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประจักษ์ แป๊ะสกุล. (2548). “สภาพการเมืองจีนที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีนในยุคขุนศึก ค.ศ.1916-1928.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชีย คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประวีณา กลิ่นศรีสุข. (ม.ป.ป.). “นโยบายจีนเดียว (One-China Policy) ในความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ.” กรุงเทพมหานคร: กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย.
- เมฆพัด อีสสระสงคราม. (2548). “พัฒนาการของชาตินิยมไต้หวัน ค.ศ. 1895-2004.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนาภรณ์ เหล่ายิ่งเจริญ. (2553). “อดีตที่เล่าใหม่: การวิพากษ์สังคมและการเมืองจีนในนวนิยายยุคหลังการปกครองของเหมาเจ๋อตง.” อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ จันท์ธนะกุล. (2563). “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988 - 2018)” รายงานการวิจัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2557). **เศรษฐกิจการเมืองจีน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอเพ่นโซไซตี้.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล และสิทธิพล เครือรัฐติกาล. (2555). “ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของไต้หวันกับปัญหาสิทธิมนุษยชน: ศึกษากรณีของไลบีเรียและ “เพชรสีเลือด” ในเซียร์ราลีโอน” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องจีนกับความมั่นคงของมนุษย์ ปีที่ 2 จัดโดยโครงการวิจัยความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตยรำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 28 พฤศจิกายน
- ศักดิ์ศรี พิมพ์ทอง. (2540). “ยุทธวิธีการขยายอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในช่วงสงครามจีนและญี่ปุ่น ค.ศ. 1931-1945.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สารสิน วีระผล. (2518). “ปัญหาไต้หวันกับสัมพันธภาพระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน.”

สังคมศาสตร์ 12, 3: 1-18.

สุนทร ลีวงศ์เจริญ. (2528). “ปัญหาไต้หวันกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน.” สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Jeff Lee, May Tseng, Jim Hwang และคณะ. (2563). **ไต้หวันในหนึ่งนาทีก่อนปี 2020-2021**. ไต้หวัน : กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน).

Kyle Churchman. (2016). **Cross-Strait Relations in the Era of Tsai Ing-wen: Shelving Differences and Seeking Common Ground?**. Washington D.C.: Center for the National Interest.

John F. Copper. (2020). **Taiwan: Nation-State or Province?**. 7th ed. New York: Routledge.

Huang, Eric Ting-Lun. (2003). “Taiwan’s Status in a Changing World: United Nations Representation and Membership for Taiwan.” **Annual Survey of International & Comparative Law**. 9,1: 55-99.

Murray A. Rubinstein. (2007). **Taiwan: A New History: A New History**. New York: Routledge.

Peter P.C. Cheng. (1988). “Taiwan Under Chiang Kai-Shek’s Era: 1945-1976.” **Asian Profile** 16, 4 (August): 299-315.

Shun-Chih Sun. (2010). ““Taiwan’s Sovereignty” as the Pre-requisite for the Synthesis of Taiwanization and Sinicization.” **Taiwan International Studies Quarterly** 6, 3 (Autumn): 139-159.

สื่อออนไลน์

กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน). (3 ตุลาคม 2564). กต.ไต้หวันขอบคุณนานาชาติที่ให้การสนับสนุนแผนผลักดันเข้าร่วมการประชุม UN ของไต้หวันอย่างกว้างขวาง. ศูนย์ข่าวยุโรปมุงใต้ใหม่. <https://nspp.mofa.gov.tw/nsppth/news.php?post=163362&unit=481&unitname=ข่าวสำคัญของรัฐบาล&postname=กต.ไต้หวันขอบคุณนานาชาติ-ที่ให้การสนับสนุนแผนผลักดันเข้าร่วมการประชุม-UN-ของไต้หวันอย่างกว้างขวาง>

ณัฐภัทษา วิเทศพินิจฉัย. (21 มกราคม 2563). โลกไม่ได้แบน: ประวัติศาสตร์การเมืองของไต้หวัน ก่อนถึงวันที่ 'ไช่อิงเหวิน' เป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 2. Voice online. <https://voicetv.co.th/read/JYS7WWavu>

- ศิลปวัฒนธรรม. (16 เมษายน 2563). “ไต้หวัน” มาจากไหน? จากเกาะแหล่งประมง-โจรสลัด คู่ประเทศ
อุตสาหกรรม-ประชาธิปไตย. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_48092
- สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป). (2558). ข้อมูลทั่วไปของไต้หวัน (และเมืองสำคัญ). เข้าถึงเมื่อ 5
มกราคม 2564 เข้าถึงได้จาก [https://teo.thaiembassy.org/th/page/55678-ข้อมูลทั่วไปของ
ไต้หวัน-\(และเมืองสำคัญ\)?menu=5d7dc71a15e39c072c004f53](https://teo.thaiembassy.org/th/page/55678-ข้อมูลทั่วไปของไต้หวัน-(และเมืองสำคัญ)?menu=5d7dc71a15e39c072c004f53)
- สำนักงานแรงงานกรุงมะนิลา(เมืองเกาสง). (2564). การเมืองการปกครอง. เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม เข้าถึงได้
จาก <http://kaohsiung3.mol.go.th/node/250>
- Parichat Chk. (20 พฤษภาคม 2563). ไช่ อิงเหวิน รับตำแหน่งผู้นำไต้หวันสมัยที่ 2: ยืนยัน ไม่เอา “1
ประเทศ 2 ระบบ”. BrandInside. [https://brandinside.asia/tsai-ing-wen-inaugural-address-
second-term-not-accept-one-country-two-systems/](https://brandinside.asia/tsai-ing-wen-inaugural-address-second-term-not-accept-one-country-two-systems/)
- Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). (2021). **Embassies and Missions**.
Accessed February 12. Available from [https://en.mofa.gov.tw/OverseasOfficeLink.aspx?
n=1573&sms=957](https://en.mofa.gov.tw/OverseasOfficeLink.aspx?n=1573&sms=957)
- Yimou Lee. (2019). **Taiwan says China lures Kiribati with airplanes after losing another ally**. Accessed February 12, 2021. Available from [https://www.reuters.com/article/us-
taiwan-diplomacy-kiribati-idUSKBN1W50DI](https://www.reuters.com/article/us-taiwan-diplomacy-kiribati-idUSKBN1W50DI)
- StatisticsTimes. (2020). **List of Countries by population density**. Accessed January 5, 2021.
Available from [http://statisticstimes.com/demographics/countries-by-population-
density.php](http://statisticstimes.com/demographics/countries-by-population-density.php)
- World Population Review. (2021). **Taiwan Population 2021 (Live)**. Accessed January 5.
Available from <https://worldpopulationreview.com/countries/taiwan-population>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวธีรนาฏ หอมสวัสดิ์
ที่อยู่	8 ซอยตลิ่งชัน ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000
วันเกิด	วันอาทิตย์ที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548-2554	ระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านบางเหนียว
พ.ศ. 2554-2557	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาลปลูกปัญญาในพระราชูปถัมภ์ ฯ โครงการวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
พ.ศ. 2557-2560	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย โครงการ Mini English Program (MEP) สายศิลป์-คำนวณ
พ.ศ. 2560-2564	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา (ภาษาจีน)